

הרב מאיר וונדר

מפתח מוער

למאמרי רפואה והלכה שנדפסו בספרי השו"ת
ובכתבי עת תורניים בשנת חשס"ורשימה קודמת:
ספר אסיא יד עמ' 510-450

תוכן הפרקים

1 - 32	א. תפילין, תפילה, ברכות
33 - 129	ב. שבת
130 - 166	ג. מועדים
167 - 216	ד. איסור וטהרה
217 - 239	ה. נדרים, צדקה, מילה
240 - 302	ו. רפואה, השתלות
303 - 373	ז. נשים, הפריות
374 - 402	ח. נזיקין, הפלות
403	ט. שונות

רשימת הספרים וכתבי העת

הרב ישראל פסח פיינהנדלר, ירושלים	1. אבני ישפה ה
יד ברודמן, רחובות	2. אבני משפט ה
בני הישיבות שע"י קהילת פרושים, ירושלים	3. אוצרות ירושלים ה
מכון אור ישראל, מאנסי	4. אור ישראל מב-מד
ישיבת כסא רחמים, בני ברק	5. אור תורה
הרב אהרן זילברשטיין, ברוקלין	6. אז תשכיל
הרב אברהם מיכאל הלפרין, ירושלים	7. אמרי הלכה ומנהג
הרב אברהם יוסף משה פודהורצר, הרימלוב	8. אמרי משה
הרב יעקב מאיר, שטרסבורג	9. אמת ליעקב
מכון הלכתי-אקטואלי דרך אליעזר, ירושלים	10. אסותא א
מכון שלזינגר ליד המרכז הרפואי שערי צדק, ירושלים	11. אסיא עז-עז
מוסדות קרלין-סטולין, ירושלים	12. בית אהרן וישראל
לזכר ר' הלל טוטיאן, ירושלים	13. בית הלל כד-כו
תלמידי ישיבת רבנו יצחק אלחנן, נוא יארק	14. בית יצחק לח
הרב נפתלי שורץ, מאד בהונגריה	15. בית נפתלי
הרב יעקב חי זריהן, טבריה	16. בכורי יעקב
כולל ארץ חמדה, ירושלים	17. במראה הבוק ו
הרב יוסף ב"ר אליהו כהן, ירושלים	(ברית יוסף
הרב פנחס טולידנו, לונדון	18. ברית שלום א-ב

הרב בניהו דיין, ירושלים	19. דברי בניהו י
הרב דוד טהרני, ביתר עילית	20. דברי דוד ד
הרב נחמיה הלוי, דוברובנה	21. דברי נחמיה
הרב שמואל זאב ראטה, בני ברק	22. דברי שמואל
ב"ר ישראל, אגודת מאיר נתבים (!), בני ברק	23. דובר משרים א
בד"צ ובית הוראה בראשות הרב אשר וייס, ירושלים	24. דרכי הוראה ג, ה
הרב משה פרידמן, ברוקלין	25. הוסיף משה
המכון לחקר החקלאות על פי התורה, ירושלים	26. הליכות שדה
הרב אהרן יהודה גרוסמן, ירושלים	27. ודרשת וחקרת ד
הרב חיים יוסף דוד וייס, אנטוורפן	28. ויען דוד ד, ה
הרב יוסף ב"ר מאיר הכהן, אשדוד	29. וישב יוסף ב
ארגון וכתבתם, ירושלים	30. וכתבתם ג
בית מדרש עטרת חכמים, חולון	31. וקנה לך חבר תשס"ו
ראשי ולומדי הכוללים בשיכון סקווירא, ניו יורק	32. זרע יעקב כו, כז
הרב יעקב אפשטיין, עיר האמונה	33. חבל נחלתו ה
מינהל קהילתי, רמת שלמה ירושלים	34. החברה בהלכה ובמחשבה
הרב יוחנן וזנר, מונטריאל	35. חיי הלוי ה
הרב יצחק נסים, ירושלים	36. יין הטוב
הרב יצחק מאיר מורגנשטרן, ירושלים	37. ים החכמה
מאסף תורני, ניו יורק-ירושלים	38. ישורון יז
הרב יצחק שמואל שכטר, נתניה	39. ישיב יצחק יא-יג
בית הוראה המרכזי לדיני ממונות, ירושלים	40. הישר והטוב א-ב
הרב אריה ליב גרוסנס, לונדון	41. לב אריה א
הרב נתן גשטטר, בני ברק	42. להורות נתן יד
הרב יעקב אמסעל, מאנסי	43. המאור
הוצאת מוריה, ירושלים	44. מוריה
הרב אליהו לוי, ירושלים	45. מנחת אליהו א
הרב עובדיה שאול, מודיעין עילית	46. מנחת שאול
הרב לוי יצחק הלפרין, ירושלים	47. מעשה חושב ו-ז
הרב ישראל דוד הרפנס, ברוקלין	48. מקדש ישראל
הרב יחיה טובול, ליאון בצרפת	49. מראות ישרים ב
מכון מורשה, ירושלים	50. משלחן מלכים ג
הרב מנשה קליין, ברוקלין	51. משנה הלכות ט
ישיבת אונגוואר, ירושלים	52. משנת התורה
הרב הלל יצחק הלוי, בני ברק	53. משפטי הלוי ד
הרב אברהם ישראל רובין, רחובות	54. נהרות איתן ג
ישיבות נזר התורה, ירושלים	55. נזר התורה יב, יג
הרב אסי הלוי אבן יולי, ירושלים	56. נחלת לוי ב
הרב ישראל דוד הרפנס, ברוקלין	57. נשמת שבת ו
בית המדרש שערי תורה, בית שמש	58. עז ואורה ג
הרב חיים שלמה שאנן, בני בר	59. עיונים במשפט א

- הרב יהושע מאמאן, ירושלים
 כולל להוראה על שם הרב יעקב לנדא, בני ברק
 קהילת מנין אברכים, פתח תקוה
 הרב אליהו ישראל, אלכסנדריה
 מחלקת החינוך של אגודת ישראל באירופה, לונדון
 הרב יחיאל באסן, קושטא
 מכון שער המשפט, ירושלים
 הרב שמואל בן ציון רבינוביץ, ירושלים
 הרב משה יעקב חפוטא, פתח תקוה?
 רבני ותלמידי מוסדות חסידי ויזניץ, בני ברק
 מכון צומת, אלוץ שבות
 קהילת חניכי הישיבות, בני ברק
 לזכר הרב רפאל בנימין לויץ, ירושלים
 ישיבה גדולה אמרי יוסף ספינקא, בארא פארק
 הרב משה לוי, בני ברק
- עמק יהושע ז** .60
פעמי יעקב נט-סא .61
פתחי תורה תשס"ה .62
קול אליהו א-ב .63
קול התורה ס, סא .64
שו"ת מהר"י באסן .65
שורת הדין י .66
שערי ציון א .67
שפתי דעת א .68
תורת חיים א .69
תחומין כו .70
הל תלפיות סב, סג .71
תפארת רפאל .72
תפארת שבתפארת ד .73
תפלה למשה ב .74

מפתח השמות

- אבידר, ר' שי 86
 אבינר, ר' שלמה 261
 אביעד, ר' אליהו 246
 אבן יולי, ר' אסי 110
 אברהם, יגאל 263
 אברהם, סופר אברהם 85
 אהלבוים, ר' נח אייזיק 306
 אוברלנדר, ר' אברהם 294
 אוירבך, ר' שלמה זלמן 241
 אונגר, ר' זאב 299
 אוסטרליץ, ר' שמואל אייזיק 253
 אורנשטיין, ר' גדליה 151
 אושינסקי, ר' יצחק צבי 315
 אטון, ר' שבת 147
 אלישיב, ר' יוסף שלום 368
 אלמליח, ר' יצחק 361, 375
 אנגלנדר, ר' פנחס נפתלי 187
 אסחייק, ר' יחזקאל 177, 251
 אסרף, ר' שלמה 393
 ר' אפרים מרגנשבורג 385
 אפרתי, ר' יוסף יקותיאל 133
 אפשטיין, ר' יעקב 8, 123, 128, 255, 284
 אקסלרוד, ר' גדליהו 209
 אריאל, ר' יעזר 365
- בובליל, ר' משה 276
 בורנשטיין, ר' מרדכי 137
 בורשטיין, ר' אברהם דב 257
 בטיסט, ר' מאיר 80
 בירנבוים, ר' שמואל איסר 191
 בליין, ר' יהודה דוד 294, 396
 בן משה, ר' גדעון 107
 בן פורת, ר' אליעזר 77
 בנו של ר' ישראל 11, 32
 בסן, ר' יחיאל 366, 373
 ברלין, ר' חיים 211, 342
 ברקוביץ, ר' מאיר 351
 גוטמן, ר' צבי 159
 גולדברג, ר' זלמן נחמיה 315
 גולדשטיין, ר' יוסף שלמה 53
 גילקרוב, ר' גדעון 252
 גינצבורג, ר' דובר ליב 6
 גלט, ר' אברהם 262
 גלילי, ר' יוסף 200
 גרוסמן, ר' אהרן יהודה 16, 37, 148, 186,
 215, 265, 348
 גרוסנס, ר' אריה ליב 48, 234, 360, 367
 גשטטנר, ר' נתן 5, 9, 40, 153, 223, 226,
 282, 390
 דבורקס, ר' אליקום 138, 244

- טולידנו, ר' פנחס 20, 21, 25, 47, 50,
157, 155, 154, 102, 87, 72, 67, 59,
275, 254, 229, 214, 212, 208, 205,
383, 382, 322, 313, 291, 289, 283,
400
- טרבילו, ר' יצחק אהרן 381
ינאי, מאיר 247
יפה שלזינגר, ר' אברהם 69
ישראל, ר' אליהו 22, 45, 362, 371
כהן, ר' אפרים 332
כהן, ר' דקל 27
כהן, ר' חביב 167
כהן, ר' חיים יהודה 103
כהן, ר' יגאל 41
הכהן, ר' יוסף 26, 238, 268
הכהן, ר' מאיר שמחה 385
כהן, ר' משה 132
לוונשטיין, ר' אהרן טוביה 90
לוי, ר' אליהו 66, 88, 152, 169, 179
הלוי, ר' הלל יצחק 380
הלוי, יהונתן 245
לוי, ר' משה 43
לורניץ, ר' יוסף אריה 287
לזנגה, ר' אברהם יהושע 93
לייזרזון, ר' שמחה בונם 241
לנדא, ר' יחזקאל 363
מאמאן, ר' יהושע 352
מאיר, ר' יעקב 3, 189, 195, 325, 363
מוסבי, ר' פנחס 264
מורגנשטרן, ר' יצחק מאיר 183
מושקוביץ, ר' מנחם 129
מי-עמי, נעמי 314
מיכאל, ר' יוסף 62
נבנצל, ר' אביגדור 277
נויבירט, ר' יהושע 75
ר' נחמיה מדוברובנה 6, 71, 150, 324,
369
ניאזוף, ר' חגי 114
נסים, ר' יצחק 10, 237, 374
נתן, ר' יניב 121
סופר, ר' אברהם אליעזר 249
סירוטה, ר' יעקב 70
- ר' דובר מיאשידנוב 211
דויטש, ר' יוסף אריה 163
דונר, ר' אליעזר 104
דיין, ר' בניהו 81, 89, 125, 145, 165,
308
דיכובסקי, ר' שלמה 314
דינקל, ר' משה טוביה 162
דרעי, ר' יהודה 349
הבלין, ר' שלמה זלמן 60
הלברטל, ר' דב 248
הלברשטם, ר' משה 269
הלפרין, ר' אברהם מיכאל 99
הלפרין, ר' לוי יצחק 111, 115, 134, 136,
172, 184, 203, 236, 272, 281, 297,
338
הלפרין, ר' מרדכי 182, 242, 285, 307,
335, 328, 320
הרפנס, ר' ישראל דוד 61, 118, 124,
139, 126
וונזר, ר' יוחנן 42, 94, 127, 292
וונזר, ר' שמואל 217, 297
וונדר, ר' מאיר 250
ויינר, ר' יהונתן 228
וייס, ר' אשר 144, 376
וייס, ר' חיים יוסף דוד 4, 13, 34, 49, 73,
95, 141, 185, 188, 201, 210, 216,
222, 274, 290, 294, 298, 304, 305,
317, 331, 334, 336, 337, 341-355,
357, 364, 372, 377, 384, 387, 398,
401, 402
וייס, ר' יחזקאל שרגא 97
ולנשטיין, ר' דוד 207
זילברליכט, ר' יעקב יהודה 113
זילברשטיין, ר' אהרן 194
זילברשטיין, ר' יצחק 84, 220, 239,
259, 260
זעפרני, ר' שלמה 143, 279
זריהן, ר' יעקב חי 79, 117, 300
חדאד, ר' משה 180
חפוטא, ר' משה יעקב 232, 302
טובול, ר' יחיה 354
טהרני, ר' דוד 1, 54, 100, 101, 119, 120,
173, 181, 199, 225, 301

- עובדיה, אופיר 56
 עזרא, ר' יגאל 83
 פודהורצר, ר' אברהם יוסף משה 192
 פוקס, ר' מנחם מנדל 52
 פיין, בנימין 320
 פינהנדר, ר' ישראל פסח 35, 38, 51,
 76, 156, 190, 343, 345
 פלק, ר' פסח אליהו 146
 פרג, ר' שלמה 7
 פרוש, ר' מרדכי 378
 פרידמן, ר' אליעזר משה 257
 פרידמן, ר' יואל 294
 פרידמן, ר' משה 33, 131, 197, 204, 293,
 294
 פרץ, ר' חנן 68
 צוריאל, ר' מאיר 91
 צינוריט, ר' דוד אריה 64
 צינר, ר' גבריאל 96
 קדוש, ר' שלמה 288
 קולר, ר' משה 375
 קוק, ר' יהודה 391
 קטן, חנה 347
 קטן, ר' יואל 328, 347
 קירשנבוים, ר' אפרים 82
 קליין, ר' מנשה 57, 168, 170, 175, 178,
 219, 222, 270, 273, 277, 280,
 296, 311, 329, 346, 388, 399
 קנייבסקי, ר' חיים 137
 קרישבסקי, ר' יהודה ליב 359
 ראטה, ר' יחזקאל 33
 ראטה, ר' שמואל זאב 12, 44, 55, 74,
 98, 193, 198, 206, 333, 358
 רבי, ר' אליהו 121
 רבינוביץ, ר' צמח ברוך 130
 רבינוביץ, ר' שמואל בן ציון 19
 רבינוזון, יעקב 335
 רובין, ר' אברהם ישראל 30, 39, 149,
 323, 340
 רובין, ר' איתמר מרדכי דוד 191
 רובלוב, ר' יהודה ליב 350
 רוז, ר' אהרן 65, 160
 רוזנבוים, ר' שמואל 196
 רוזנברג, ר' שריאל 389
 רוזנפלד, ר' אברהם שלמה 63
 רוזנצווייג, ר' יונתן 266
 רוט, ר' אליעזר 164, 392, 394
 רוטנברג, ר' ישעיה 29
 ריזל, ר' משה יוסף 135, 158
 רייזמן, ר' צבי 15
 רייסקין, שלומי 23, 24
 שאול, ר' עובדיה 122
 שאנן, ר' חיים שלמה 397
 שוב, ר' זבולון 78
 שור, ר' דוד 312
 שורץ, ר' יחזקאל אהרן 92
 שורץ, ר' ישראל 161
 שורץ, ר' נפתלי 231
 שטיין, ר' דניאל 109
 שטיינברג, ר' אברהם 240, 256, 309, 310,
 339
 שטרן, ר' אלעזר 218
 שטרן, ר' יוסף 267
 שטרן, ר' שמואל אליעזר 36
 שטרנבוך, ר' משה 116, 294
 שימל, ר' מנחם 140
 שינברג, ר' חיים פנחס 166
 שינברגר, ר' עקיבא משה 2, 28
 שכטר, ר' יצחק שמואל 31, 58, 105, 142,
 171, 176, 202, 221, 235, 258, 295,
 303, 316, 353
 שניאורסון, ר' מנחם מנדל 150, 324
 שרהיאי, ר' מנחם מנדל יהודה ליב 230
 שרמן, ר' אברהם 395
 תם, ר' שלמה 375

מפתח הענינים

אב 218-220 ; אבהות 303, 304 ; אבולוציה 403 ; אבקה 172, 173 ; אבר 299, 302 ; אוזן 206, 211, 212, 398 ; אולטרה סאונד 298 ; איטר 5-3 ; איידס 242, 261, 305 ; אילם 244 ; אינפוזיה 159 ; אינקובטור 229, 237 ; איפור 214 ; אלרגיה 38 ; אמבולנס 101, 103, 387 ; אנטיביוטיקה 148 ; אנרגיה 183, 184 ; אקמול 90 ; אתרוג 164, 394.

בהמה 71 ; בטן 66, 79 ; ביוץ 89, 112 ; ביפר 83 ; ביציות 321 ; ביקור חולים 138, 262-268 ; בישול 69, 135 ; בישולי עכו"ם 175, 176 ; בית חולים 33, 69, 84, 100-102, 105, 129, 135, 162, 166, 186, 296-298, 372, 384, 395 ; בית כנסת 25, 26 ; בעל 349-352 ; בעלי חיים 124 ; בריאות 247, 251, 252 ; ברכות 29, 31 ; ברכת המזון 40 ; בתולים 190.

גבס 2, 8, 208 ; גוסס 264, 273, 275, 296, 371 ; גט 365-372 ; גמגום 13 ; גנטיקה 242 ; גן פגום 338.

דבר שאינו מתכוין במעשה אחד ושתי תכליות 335 ; דבש 171 ; דיאפרגמה 328, 330 ; דם 1, 115, 118, 141, 195, 197, 199, 305 ; דני"א 15, 303, 304.

הבראה 397 ; הגומל 6, 30, 244 ; הומוסקסואל 365 ; הזרעה מלאכותית 118, 188, 236, 321-306 ; הפלות 358, 399-402 ; הפשרה 62 ; הצלה 77, 83, 91, 92, 104, 234, 248 ; הקאה 153 ; הרדמה 234-232 ; השתלות 286-292 ; התקן 200, 201.

יודי 363, 364 ; ויטמינים 88, 89 ; וסת 156, 194-191, 340, 341, 362 ; ורידים 76.

זימון 28, 149 ; זקנים 50, 61, 95, 124, 136, 223, 348, 374 ; זריקה 116, 147, 219, 224, 388.

חבלה 388, 389, 391 ; חולים 75, 76, 80, 81, 85, 86, 124, 147, 153, 157, 158, 161, 269-275, 301, 361, 375 ; חימום 65, 66, 385 ; חית מחמד 123 ; חלב 61 ; חמץ 135-130 ; חנוכה 148, 165 ; חניטה 300 ; חציצה 216-206 ; חרש 234, 311, 366-369 ; חשמל 61, 105, 142.

טבור 115, 118 ; טבילה 198 ; טחורים 74, 198 ; טיי זקס 337 ; טיפות 146 ; טלפון 61.

יוד 6 ; יולדת 101-94, 114, 148, 154 ; יום טוב 144-141, 162 ; יום כיפור 65, 138, 149, 160-153 ; יחוד 344, 345 ; יין 37 ; יין נסך 181-179.

כאב 191, 194, 197, 220, 271 ; כבד 286 ; כדורים 89, 156, 157 ; כהנים 299-296, 311, 323 ; כיבוי 67, 68, 124 ; כימותרפיה 49, 281, 401 ; כלב 25, 47 ; כליה 292-290 ; כמוסות 168 ; כנסיה 182 ; כסא גלגלים 128, 130.

לב 289, 350 ; לולב 163 ; לידה 276, 277, 346, 380, 394 ; ליל הסדר 138-136 ; לסבית 365.

מגרף 265 ; מגפה 45, 150 ; מוות 285 ; מוניטור 85 ; מוסיקה 124 ; מועדים 242 ; מוקצה 51, 87 ; מורפיום 271 ; מזווה 235 ; מח 295-293, 341 ; מחלה 265, 381, 382 ; מחשב 65 ; מי שברך 17, 18, 41 ; מילה 34, 54, 116-120, 222-234, 242 ; מינקת 193, 325 ; מייעים 39 ; מכונית 61, 67, 93 ; מכשיר אדים 64 ; מכשיר שמיעה 60, 61, 124, 143, 151 ; מלך 268 ; מלקחים 118 ; מנורה 125 ; מניעת הריון 331-328 ; מעוברת 79, 160, 189 ; מעלית 58 ; מפתח

; 282, 170, 71-73 ; משחה ; 400, 368, 356 ; משוגע ; 138 ; מרור ; 231, 230, 118 ; מציצה ; 250 ; משלוח מנות ; 166 ; משקפים ; 42-44.

נדה ; 36, 186-205, 347 ; נדר ; 217 ; נוטה למות ; 242 ; נזיקין ; 138, 385-396 ; נטילת ידים ; 1, 2 ; ניתוח ; 78, 139, 140, 225, 226, 316 ; נכה ; 46 ; נכסים ; 126, 353 ; נכרים ; 50, 58, 124, 175, 176, 287, 317 ; נפש ; 246 ; נשיאת כפים ; 15, 16.

סגולה ; 113 ; סוכריות ; 37 ; סוכרת ; 106, 111 ; סומא ; 20-25, 31, 47, 311, 359 ; סטרילי ; 54 ; סיעודי ; 176 ; סירוס ; 327, 333-337 ; סם ; 275 ; ספירת העומר ; 139, 140 ; סריס ; 10 ; סתימה ; 55.

עדשות ; 37, 56, 213, 214 ; עובר ; 82, 155, 260, 261, 315, 339 ; עור ; 73, 118, 215, 216 ; עינים ; 23, 76, 91 ; עירוב ; 128, 129 ; עישון ; 57, 144, 145, 177, 178 ; עליה לתורה ; 21 ; עצבים ; 186 ; עצירות ; 148 ; ערכאות ; 376, 377 ; ערמונית ; 331, 334.

פג ; 134, 229, 278 ; פדיון הבן ; 236-238 ; פונדקאית ; 236, 317, 318 ; פועלים ; 33 ; פוריות ; 172, 173, 261, 306, 322, 354, 355, 395 ; פיזיותרפיה ; 76 ; פיקוח נפש ; 242 ; פלאפון ; 26 ; פלסטי ; 283, 284 ; פסח ; 130-138, 209 ; פסיכולוג ; 345 ; פסיכיאטריה ; 242 ; פעמון ; 59, 124 ; פצוע ; 332-334 ; פצע ; 106, 108, 199, 204 ; פרחי באך ; 181 ; פרקדן ; 32.

צבעים ; 24 ; צדקה ; 221 ; צהבת ; 118, 227, 228 ; צוואה ; 379 ; ציפורן ; 121, 122, 206, 386 ; צליאק ; 28, 137 ; צמח ; 269 ; צמר גפן ; 118, 206 ; צרוד ; 16.

קבורה ; 301, 302 ; קדימה ; 258 ; קוסם ; 183, 185 ; קטיעה ; 324 ; קטלנית ; 324 ; קידוש ; 36-38, 162 ; קיטע ; 48 ; קרח ; 63 ; קרנית ; 288.

ראש השנה ; 151, 152 ; רופאים ; 36, 103, 187, 193, 253-256, 373, 392-395 ; רחם ; 203-198, 207, 215, 335 ; ריח ; 11, 76 ; רייקי ; 183, 184 ; ריצה ; 127 ; רכילות ; 239 ; רעש ; 378 ; רפואה ; 75, 76, 240-261, 280, 281 ; רפואת הנפש ; 242.

שבת ; 129-33, 242, 312, 385 ; שוטה ; 9, 242, 311, 342, 343, 357, 358 ; שחיטה ; 125 ; שיבוט ; 15, 242 ; שיליה ; 115 ; שינים ; 55, 76, 170, 206, 209, 210, 214, 390, 394 ; שכירות ; 383, 384 ; שליח ציבור ; 10, 22 ; שנאה ; 360 ; שערות ; 282, 284 ; שרירים ; 76 ; שתן ; 12.

תאומי סיאם ; 279 ; תאי גזע ; 242, 309, 310 ; תהילים ; 19 ; תחבושת ; 35, 70, 118, 207 ; תינוק ; 114, 134 ; תסמונת דאון ; 46, 174, 344 ; תענית ; 148-145 ; תפילה ; 13, 14, 249, 256, 264 ; תפילין ; 9-3, 277 ; תפירה ; 110-107, 216 ; תרופות ; 29, 51-53, 86, 87, 131-133, 167-169, 180, 181, 355, 392 ; תשעה באב ; 149, 150, 160.

א. תפילין, תפילה, ברכות

1. נטילת ידים בתורם דם. הרב דוד טהרני. **דברי דוד**, ח"ד, או"ח, סי' ג, עמ' ה.
אין צורך ליטול ידים אחרי הקזת דם אם לא נגע במקומות המכוסים.
2. נטילת ידים שחרית במי שיש לו גבס בידו אחת ומכסה חצי מאצבעותיו. הרב עקיבא משה שינברגר. **אסותא**, א, שיח-שכו.
יטול את ראשי אצבעותיו המגולות והיתר כמי שאינו.
3. אם איטר הוא בעל מום. הרב יעקב מאיר. שו"ת **אמת ליעקב**, סי' סט, עמ' שכד-שכו.
בספר שערי שמים מביא הסבר רפואי לתופעת האיטר.
4. איטר שמחמיר אחרי התפילה להניח תפילין על ידו השמאלית. הרב חיים יוסף דוד וייס. שו"ת **ויען דוד**, ח"ד, סי' ד, עמ' ד-ה.
לא יברך כלל, ויתפלל כשהתפילין על ימינו והקשירה כדין.
5. הרגלת התלמידים לכתוב בימין, כאשר לדעת ההורים זה יגרום לנזק בריאותי ולגימגום. הרב נתן גשטטר. שו"ת **להורות נתן**, חי"ד, סי' ב, עמ' ב-ג.
מכיון שעושה את כל מלאכתו בשמאל-יניחו לו גם לכתוב בשמאל, ויניח תפילין בימין כל אדם.
6. עשה אפסור (תחבושת?) על היד במקום הנחת תפילין. הרב דובר ליב גינצבורג, ואביו הרב נחמיה הלוי מדוברובנה. **דברי נחמיה**, או"ח, סי' י-יא, עמ' 26-20.
דיון אם מכיון שרק מיעוט התפילין על הסמרטוטים, אין זו חציצה ויוכל לברך. -
בסי' יא-יב עמ' 26-28 השיב על מי שנולד בלי פיסת יד ימנית, ועושה כל צרכיו בשמאל. -בסי' יד עמ' 30-32 ענה על ברכת הגומל במי שעדיין לא נתרפא לגמרי.
7. הנחת תפילין במי שנשתתקה ימינו. הרב שלמה פרג. **אור ישראל**, מג, תשס"ו, ק-קד.
הרבנים יוסף שלום אלישיב ונסים קרליץ הורו שבשיתוק מוחי יניח כמקודם על ידו השמאלית.
8. תפילין של יד על גבי גבס. הרב יעקב אפשטיין. **חבל נחלתו**, ח"ה, סי' ג, עמ' 95-90.
יניח על הגבס בברכה.
9. נער שהגיע לגיל בר מצוה, אבל בשכלו הוא כבן שבע-שמונה. הרב נתן גשטטר. **להורות נתן**, חי"ד, סי' ג, עמ' ג.
מכיון שמבחינן בעניני העולם אינו שוטה, וחייב במצוות. יקנה לו אביו תפילין, ויניחם לזמן קצר שיכול לשומרם בטהרה.
10. מינוי סריס כשליח ציבור. הרב יצחק נסים. **יין הטוב**, ח"א, סי' לב, עמ' קו-קי.
אין מושיבים סריס בסנהדרין, אבל יכול להיות שליח ציבור.
11. אמירת דבר שבקדושה במקום ריח רע. בנו של ר' ישראל. שו"ת **דובר מישורים**, ח"א, סי' ד, עמ' לג-נו.
מכלול ההלכות של מי רגלים, צואה, אשפה, זיעת בית השחי והקאה לבריאים ולחולים. מי שחוש ריחו חלש מהממוצע ירחיק ככל אדם, ומי שריחו מפותח יותר מהממוצע ירחיק כפי הרגשתו.
12. מי שנתח בגידו, ומי רגלים זבים ממנו תמיד. הרב שמואל זאב ראטה. שו"ת **דברי שמואל**, או"ח, סי' כח, עמ' מ-מג.
כשהמי רגלים נאספים לתוך כיס ואינו מרגיש, מותר בקריאת ושמע ותפילה.

13. מגמגם שרפואתו לשתוק לגמרי כמה שבועות. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"ד, סי' ח, עמ' ט-י.
- יש להקל בענין של כבוד הבריות שיתפלל בהרהור או שיצא מאחר.
14. נוסח תפילה להיפקד בילדים במחלקה לפוריות בבית חולים. **במראה הבזק**, ח"ו, סי' ו, עמ' 41-40.
- ניתן להתפלל גם על בת, אף כי נוסח התפילה על בן זכר.
15. נשיאת כפים ככהן משובט. הרב צבי רייזמן. **אסותא**, א, רפה-שי.
- בתי הדין אינם מקבלים כיום את בדיקת דנ"א כוודאות מוחלטת, על כן בינתים אין להחיל על הנולד דיני כהונה.
16. נשיאת כפים לכהן צרוד. הרב אהרן יהודה גרוסמן. **ודרשת וחקרת**, ח"ד, או"ח, סי' כה, עמ' לג-לד.
- הרב חיים שאול גריינימן הודה לו שיכול לישא כפיו בתשעה שומעים, ושלא בדקדוק כתב עשרה. - בסי' נ עמ' סז השיב בענין ברכה על תרופה.
17. שימוש בשמות לועזיים לצורך מי שברך לחולים. **במראה הבזק**, ח"ו, סי' כג, עמ' 74-73.
- יש עדיפות מובהקת לקריאת השם העברי, וכשאינו ידוע-אין איסור בקריאת שמות לועזיים.
18. טירחא דציבורא בזמן אמירת מי שברך לחולים, **במראה הבזק**, ח"ו, סי' כה, עמ' 78-77.
- רצוי להכין את דף השמות מראש, ולא להתעכב עד שהמתפללים יזכירו.
19. אמירת תהילים על חולה. הרב שמואל בן ציון רבינוביץ. שו"ת **שערי ציון**, ח"א, סי' כז, עמ' רפז-רפט.
- נוהגים לומר תהילים לרפואת החולה, ואין בזה משום אין מתרפאין בדברי תורה.
20. בעניני סומא. הרב פנחס טולידנו. שו"ת **ברית שלום**, ח"א, או"ח, סי' ע-עא, עמ' רל-רמ.
- מכלול דיני הסומא לגבי מצוות שונות הכרוכות בראיה.
21. עלית סומא לתורה. הרב פנחס טולידנו. **ברית שלום**, ח"א, או"ח, סי' ט, עמ' כה-כו.
- לדעת מרן באו"ח סי' קלט ס"ג אין להעלותו לתורה, אך רבו הפוסקים להתיר.
22. שליח ציבור סומא הקורא בתורה. הרב אליהו ישראל. שו"ת **קול אליהו**, ח"א, או"ח, סי' ב, עמ' ג.
- הדבר מסור למורה הוראות, ואין בידי להכריע אם מוציא את הציבור ידי חובתם.
23. אם עינים חשמליות נחשבות כראיה. שלומי רייסקין. **תחומין**, כו, 418-410, תרשים.
- דיון אם עיוורים המשתמשים בהתקנים אלקטרו-אופטיים נחשבים פקחים או סומים.
24. עיוור הצבעים בהלכה. שלומי רייסקין. **אסיא**, עז-עח, תשס"ו, 22-13, אזור.
- פירוט השאלות ההלכתיות הכרוכות בעיוורון צבעים.
25. כניסת עיוור עם כלבו לבית הכנסת. הרב פנחס טולידנו. **ברית שלום**, ח"א, או"ח, סי' טז, עמ' מו-מח.
- מעיקר הדין מותר לו להיכנס עם כלבו, אך אם זה מפריע למתפללים-יקשרוהו בחוץ עד שיצא בעליו.
26. השימוש בטלאפון סלולרי בבית הכנסת. הרב יוסף ב"ר מאיר כהן. שו"ת **וישב יוסף**, ח"ב, סי' טו, עמ' פד-פז.

- רופאים ואנשי הצלה יחזיקו את הנייד במצב רטט לבל יפריעו לשאר המתפללים.
 27. נטילת ידיים וברכתה למי שיש בידו מכה ועליה רטיה. הרב דקל כהן. **אור תורה**, תסב, תשס"ו, תכו-תכח.
 פרטי ההלכות מתי צריך להסיר את התחבושת, ומתי יכול ליטול על הרטיה.
 28. זימון חולה צליאק שאוכל ירקות עם שני אוכלי לחם. הרב עקיבא משה שיינברגר. **צהר**, טז, תקא-תקז.
 נחלקו הפוסקים אם יכולים להצטרף, ולכתחילה אל יאכל אתם בשולחן אחד.
 29. ברכה על תרופה שיש בה טעם מתוק. הרב ישעיה רוטנברג. **הישר והטוב**, ב, תשס"ו, רלד-רלח.
 יברך שהכל מכיון שנהנה אף שכוונתו לרפואה.
 30. ברכת הגומל על נס שאירע לאביו הנמצא בבית חולים סיעודי ואינו בדעת מספקת. הרב אברהם ישראל רובין. **נהרות איתן**, ח"ג, ס"ד, עמ' לז-מא.
 בן מברך הגומל על נס אביו שנפל מגבוה ולא נחבל כשאינו בדעת לברך, משום שזו ברכה על שמחת עצמו.
 31. סומא בברכת האילנות. הרב יצחק שמואל שכטר. **ישיב יצחק**, ח"ג, ס"ו ו-ז, עמ' נב-סב. עדיף שישמע מאחר המכוין להוציאו, ואם אין-יברך בלי שם ומלכות. בירך בשם ומלכות-אין מזחיתין אותו.
 32. איסור שינה פרקדן. בנו של ר' ישראל. **דובר מישרים**, ח"א, ס"י יג, עמ' פט-צד. חולה, זקן והמטפל בשיניו יכולים לשכב פרקדן, אבל גדולים ואנשי מעשה החמירו.

ב. שבת

33. בתי חולים ומושבי זקנים השוכרים פועלים עכו"ם לעבוד בשבת, ולישראל הבעלים חלק בריוח. הרב משה פרידמן וחמיו הרב יחזקאל ראטה. שו"ת **הוסיף משה**, ס"ד-ו, עמ' י-כ.
 אין הפועלים שלוחי ישראל כי זוהי חברה בע"מ, ויש להתיר.
 34. תינוק שהיה ירוק ביום השמיני ערב שבת ונתהפך ללבן סמוך לשקיעת החמה, אבל המוהל כבר קיבל עליו שבת. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"ד, ס"י כח-כט, עמ' לח-מא.
 ישאל על קבלתו וימול כשאפשר.
 35. הכנת תחבושות מרוחות לפני השבת. הרב ישראל פסח פיינהנדר. שו"ת **אבני ישפה**, ח"ה, ס"י סט סק"ג, עמ' קסה.
 חולק על הרב יעקב פוזן, וסובר שמותר להכין מערב שבת תחבושת מרוחה במשחה.
 36. קידוש בחולה שאינו יכול לאכול דרך הפה. נאמנות הרופאים באיסור נדה ושאר איסורים. הרב שמואל אליעזר שטרן. **אסותא**, א, רכה-רלד.
 יכוין לצאת בתפילה או ישמע מאחרים, וכשאין אחרים יהרהר בלי הזכרת השם. יש להאמין לרופא ישראל שהדם שראתה הוא מחמת מכה כשרואה ממש ואינו משער.
 37. שתית רביעית יין לחולה שאינו יכול לאכול. הרב אהרן יהודה גרוסמן. שו"ת **ודרשת וחקרת**, ח"ד, או"ח, ס"י נט, עמ' עח.

- בשעת הרחק מקיים בשתית היין את הקידוש במקום סעודה.-בסי' סח עמ' צב-צג החמיר בניקוי עדשות מגע. התיר סוכריות ריקולה גם למי שכואב לו הגרון, כי זה מאכל בריאים.
38. קידוש וסעודת שבת באשה שיש לה אלרגיה לסוכר ופחמימות. הרב ישראל פסח פינהנדרלר. **אבני ישפה**, ח"ה, סי' נו, עמ' קמ-קמב. תשמע קידוש מאחר, ותצא בסעודת פירות.
39. מי שמאכלי שבת מזיקים לו. הרב אברהם ישראל רובין. **נהרות איתן**, ח"ג, סי' יא, עמ' עא-עה. חולה מייעים אל ימנע עצמו ממאכלי עונג שבת כי יש בהם כוחות רוחניים, ויאכל לפי הוראות הרופא או שיצמצם אכילתו בימים ששי וראשון.
40. חולה שצריך לאכול פת בשבת בבוקר לפני התפילה לצורך לקיחת תרופות, ושכח רצה והחליצנו. הרב נתן גשטטנר. **להורות נתן**, ח"ד, סי' יא, עמ' יב-יג. אינו חוזר לברך ברכת המזון, וגם פטור מקידוש לפני התפילה.
41. אמירת מי שברך לחולה בשבת. הרב יגאל כהן. **וקנה לך חבר**, סי' עג, עמ' רצט-שא. הרב מאיר מאזוז ואחיו הסכימו שמנהג פשוט בכל ישראל לברך חולה ויולדת בשבת בבית הכנסת.
42. משקפים בשבת. הרב יוחנן וזנר. **חיי הלוי**, ח"ה, סי' כט, עמ' עא-עב. מותר לצאת בהם בשבת לרשות הרבים כשהם מהודקים, אבל לא במשקפי קריאה או משקפי שמש.
43. יציאה בשבת במשקפים במקום שאין עירוב. הרב משה לוי. **אור תורה**, תס-תסא, תשס"ו, רכה-רלג. מותר לצאת במשקפי ראייה כי זה דרך מלבוש ואדם נזהר שלא יפלו, אבל לא במשקפי שמש כי כשיגיע לצל יסירם.
44. משקפים המשנים צבעם לכהא לעין השמש ובצל חוזר למראיתו. הרב שמואל זאב ראטה. **דברי שמואל**, אר"ח, סי' עד, עמ' קז. מותר לצאת בהם בשבת, ואין בזה משום צובע.
45. הולכת חולה בשבת ממקום למקום. הרב אליהו ישראל. **קול אליהו**, ח"א, אר"ח, סי' טז, עמ' כז-כט. בעת המגפה כשיהודים יצאו לגנות ופרדסים מרוחקים וחלה אחד מהם, איסור גמור שילך או שירכב העירה כדי שלא להדביקם, כי יש אפשרויות נוספות שישאר שם עד מוצאי שבת.
46. הבאת נכה לבית הכנסת במקום שאין עירוב. **במראה הבזק**, ח"ו, סי' לט, עמ' 108-113. יש מקילים לשאת ילד הלוקה בתסמונת דאון, ומותר על ידי גוי לצורך מצוה. מותר לשאתו גם בכסא גלגלים, אך יהיה ידני ולא חשמלי.
47. יציאת סומא עם כלבו בשבת כשהוא אוהז ברצועה. הרב פנחס טולידנו. **ברית שלום**, ח"א, אר"ח, סי' מה, עמ' קמ. הרב מרדכי אליהו הסכים עמו שמותר בתנאים מסוימים.
48. יציאת קיטע בשבת בעגלת נכים. הרב אריה ליב גרוסנס. שו"ת **לב אריה**, ח"א, סי' כב, עמ' נח-סא.

- אשה קטועת רגלים יכולה לסובב את העגלה בידיה, אבל ישראל לא ידחוף אותה, ומשום שבות לא יאמר לנכרי לעשות זאת.
49. חולה המטופל בכימותרפיה, ועליו לצאת בשבת במשאבה המטפטפת כל כמה דקות טיפות תרופה לצינור הנכנס לורידיו. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויצן דוד**, ח"ד, סי' מב, עמ' סה-סז.
- יש צדדים להקל דרך מלבוש או כשתפור לבגד, ובשעת הדחק אף ברשות הרבים.
50. מלאכת עכו"ם בשבת בבית זקנים. הרב פנחס טולידנו. **ברית שלום**, ח"א, או"ח, סי' לב-לג, עמ' קו-קי.
- יש בין הזקנים חולי סכרת, קצרת או מיגרנה, ואמירה לנכרי לבשל להם מותרת, אך מוטב שיבשלו מערב שבת ויניחו על פח או על פלטה.
51. איסור מוקצה בתרופות. הרב ישראל פסח פיינהנדר. **אבני ישפה**, ח"ה, סי' סב, עמ' קנב-קנג.
- אין התרופות מוקצה, מכיון שראויות לחולה שאין בו סכנה.
52. טלטול תרופות בשבת כשאין חולה בבית. הרב מנחם מנדל פוקס. **תורת חיים**, א, תשס"ו, מג-נא.
- מותר בימינו לטלטל תרופות גם כשהשימוש בהן אינו מצוי כל כך, אבל לא שלא לצורך כלל.
53. איסור לקיחת תרופה בשבת. הרב יוסף שלמה גולדשטיין. **קול התורה**, סא, תשס"ו, קנב-קנו.
- בירור דעות הראשונים בטעם האיסור.
54. פתיחת שקית סטרילית לכלי מילה בשבת. הרב דוד טהרני. **דברי דוד**, ח"ד, או"ח, סי' כו, עמ' נט-סב.
- יכול מוהל לקרוע בדרך השחתה שקית סטרילית בשבת כדי להוציא את כלי המילה, אבל לא בצורה ישרה כדי שתשמש מישטח סטרילי לסכיניו ותחבושותיו.
55. הוצאת סתימה בשבת. הרב שמואל זאב ראטה. **דברי שמואל**, או"ח, סי' צא, עמ' קל.
- שכחה להוציא את הסתימה לפני השבת ליל טבילתה, יכולה להוציאה רק אם אינה מהודקת היטב, או שנועדה להישאר יותר משבוע.
56. שרית עדשות מגע בנוזל ניקוי בשבת. אופיר עובדיה. **אור תורה**, תנח, תשס"ו, קה-קיב.
- יש להתיר להשרות בנוזל ניקוי כשאין עליהן לכלוך הניכר לעין, ובנוזל משמר מותר בכל אופן.
57. בעל תשובה שאינו יכול להפסיק מעישון בשבת. הרב מנשה קליין. **משנה הלכות**, ח"ט, סי' תיד, דף קפא.
- ינסו להשפיע עליו שיעשן פחות סיגריות או שלא יכבם, ובינתיים אין לקרוא לו בעל תשובה.
58. לעלות במעלית עם גוי כדי לבקר חולה. הרב יצחק שמואל שכטר. **ישיב יצחק**, חי"ג, סי' יג, עמ' פז-צג.

- כשהגוי עולה ממילא התיירו הפוסקים לעלות עמו. -בסי' יד עמ' צד-צז פסקי הלכות על משלוח אוכל לחולה על ידי גוי, כשיש חשש שלא יאכל בגלל ההכשר.
59. חולה שאין בו סכנה המרותק למיטה בבית חולים, וצריך לחרוץ על פעמון האזעקה. הרב פנחס טולידנו. **ברית שלום**, ח"א, או"ח, סי' לז, עמ' קכא-קכג.
- חולק על הרב מרדכי אליהו שאסר כי זה איסור דאורייתא, וסובר שזה רק אסור מדרבנן ומותר כלאחר יד.
60. מכשיר שמיעה בשבת. הרב שלמה זלמן הבלין. **אסותא**, א, רעט-רפד. בירור הדעות מדוע יש להתיר את השימוש במכשיר ובפרט לקטן.
61. הפעלת מכונה חשמלית בשינוי לחולה כל הגוף שאין בו סכנה. הרב ישראל דוד הרפנס. **נשמת שבת** בעניני עלעקטער, סי' טז, עמ' נב.
- יש לדון להתיר לפי הצורך. -בסי' כא עמ' נח-סא דן בהגברת כח מכונת השמיעה. -בסי' כח עמ' סט-עב פירט מתי יכול חולה או יולדת המשתחררים מבית חולים להיכנס למכונות. -בסי' נט-ס עמ' קי-קיד בירר את סוגי הטלפונים בהם אפשר להשתמש בשינוי לצורך חולה שנפל למשכב. -בסי' סט עמ' קכה הצריך שאלת חכם לזקן וחולה הרוצים להכין מערב שבת ספסל חשמלי לעלות לדירתם. -בסי' פח עמ' קמד אסר למינקת להכין משאבה לחלב לצורך התינוק, והתיר רק כדי לחלוב לאיבוד, או כשאינה נוגעת בה, או על ידי נכרית.
62. הפשרת מים בשבת כשהיד סולדת בהם לחולה שאין בו סכנה. הרב יוסף מיכאל. **וקנה לך חבר**, סי' עט, עמ' שכד-שכו.
- יש להתיר כשהזמן דוחק להניח על הפלטה כלי עם מים שלא התבשלו מערב שבת כדי להפשרם, ובלבד שיעמוד על המשמר להסירם קודם שיגיעו ליד סולדת.
63. שימת קרח על חבורה בשבת. הרב אברהם שלמה רוזנפלד. **זרע יעקב**, כו, תשס"ו, שלו-שמא.
- יש להתיר לכתחילה אפילו אם מכויין שהחבורה תתרפא לגמרי. כשעושים זאת על ידי סממנים נכון להחמיר, ובשעת הדחק אפשר לסמוך להקל.
64. הוספת מים למכשיר אידוי מים בשבת. הרב דוד אריה צינורט. **בית אהרן וישראל**, קכג, תשס"ו, פו-צב.
- אין להוסיף בשבת מים למכשיר אידוי מים חמים או קרים המקל על הנשימה.
65. חימום אוכל בשבת לחולה. כתיבה במחשב בשבת. חיוב חולה בצום יום הכיפורים. הרב אהרן רוז. **אסותא**, א, שנו-שסז.
- הוראות הרב שמואל וזנר על חימום אוכל על ידי נכרי, ותוכנת המחשב שהוכנסה לבית החולים.
66. חימום וסיכת שמן על בטנו הכואבת. הרב אליהו לוי. שו"ת **מנחת אליהו**, ח"א, סי' ל, עמ' קכ-קכא.
- אין להניח שמן שיתחמם על ידי פלטה, ואפילו בשמן קר לא יסוך לרפואה, כי אין הבריאים נוהגים כן.
67. כיבוי מנוע כלאחר יד כשהסיע חולה שיש בו סכנה במכוניתו. הרב פנחס טולידנו. **ברית שלום**, ח"א, או"ח, סי' לח, עמ' קכג-קכה.

- מסכים לפסקו של הרב מרדכי אליהו שמתיר כשאין אפשרות אחרת משום התירוף
סופן משום תחילתן.
68. כיבוי בשינוי בשבת לחולה שאין בו סכנה. הרב חנן פרץ. **וקנה לך חבר**, סי' פה, עמ' שמו-שנא.
- כשאין גוי יכול לכבות בשינוי לצורך חולה הזקוק לישון באותו מקום.
69. אכילת בריא ממה שבישלו לחולה בבית חולים בשבת. הרב אברהם יפה שלזינגר.
המאור, תיב, תשס"ו, ה-ט.
- אין להקל לבריא או לבעל היולדת ליהנות ממה שבושל אפילו על ידי נכרי, עבור
חולים שיש בהם סכנה.
70. החזרת רטיה שנפלה בשבת. הרב יעקב סירוטה. **אוצרות ירושלים**, ה, תשס"ג, קלא-קלו.
בירור הדעות אם כשהסיר את הרטיה בשבת יכול להחזירה.
71. מריחת בהמה במשחות בשבת לרפואה. הרב נחמיה מדוברובנה. **דברי נחמיה**, או"ח,
סי' כב, עמ' 60-62.
- מחמת כמה סיבות לא צדק מי שהתיר למרוח את הבהמה במיני משחות כמו
בזענעחץ או שפיגיענער.
72. מריחת קרם נוזלי ושימוש בסבון בשבת. הרב פנחס טולידנו. **ברית שלום**, ח"א,
או"ח, סי' נא, עמ' קנו-קנט.
- יש ללמד זכות על הנשים שמורחות את פניהן במשחה רכה כשמן.
73. מריחת משחה על הידים כשהעור לקוי. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויצן דוד**, ח"ד, סי'
נא, עמ' פג-פד.
- במקום צער גדול יעשה על ידי עכו"ם, או ימרח משחה רכה בשינוי.
74. תחיבת נר בפי הטבעת בשבת כשסובל מהטחורים. הרב שמואל זאב ראטה. **דברי
שמואל**, או"ח, סי' פו, עמ' קכג-קכד.
- מותר לתחוב את הנר כשאוחזו בשתי אצבעותיו משום שינוי.
75. גדרי רפואה בשבת. הרב יהושע נויבירט. **בית הלל**, כו, תשס"ו, קי-קיד.
סיכום כללי חולה שיש בו סכנה, שאין בו, ובעל מיחושים קלים.
76. עניני רפואה בשבת. הרב ישראל פסח פיינהנדלר. **אבני ישפה**, ח"ה, סי' ע-עא, עמ'
קסו-קעד.
- אין להשתמש בשבת בטיפות להרטבת העינים. שכיבות סמיכה או לחיצת כלי
מיוחד לחיזוק השרירים אסורות. פעולות פיזיותרפיות קלות מותרות. מותר
להניח בשבת הפלטה ליישור שיניים, או גרבי גומי לורידים. מותר להשתמש
בחומרים הגורמים לריח טוב בפה. אל יקלף בשינוי את עור שפתיו. מותר
להתגרד או לצחצח שינוי כשאינו בטוח שיצא דם. מותר להיכנס לחדר שיש בו
ילד חולה, והמתרחש בו מוקלט על גבי מסך.
77. חילול שבת להצלת חיי שעה. הרב אליעזר בן פורת. **קול התורה**, סא, תשס"ו, קפט-קצד.
בירור דברי האחרונים בנושא זה.
78. ניתוח בשבת בודאי חיי שעה מול ספק חיי עולם. הרב זבולון שוב. **אסותא**, א, קפו-
קצו.

- חייבים לנתח גם אם לפי הרוב הניתוח לא יצליח, ודלא כאגרות משה, יו"ד, ח"ג, לו.
79. קריעת כרסה של נפטרת מעוברת בשבת שמא ניתן להציל את הולד. הרב יעקב חי זריהן. **בכורי יעקב**, או"ח, סי' ו, דך כו--לא:
- יפה עשו שחיללו עליה שבת בעודה גוססת, אבל אין לבקוע כרסה לנוולה כשהעובר לא כלו לו חודשיו ומפרפר.
80. המותר והאסור לעשות בשבת לחולה שאין בו סכנה. הרב מאיר בטיסט. **פתחי תורה**, פט-קז.
- פירוט כללי ודיני חולה שאין בו סכנה.
81. חילול שבת לחולה שיש בו סכנה. הרב בניהו דיין. **דברי בניהו**, ח"י, סי' מד, עמ' רלג-רמו.
- יטפלו בו גדולי חכמי ישראל בלי שינוי, ואם אין-יטפלו נשים או גויים. יפנו תחילה לרופא הדתי, אלא אם כן החילוני הוא מומחה גדול.
82. חילול שבת עבור עובר. הרב אפרים קירשנבויים. **אסותא**, א, שכח-שכט.
- יכול רופא להגיע לבית החולים לפני הלידה כדי שיהיה מוכן מיד לטפל.
83. כיפר בשבת לצורך פיקוח נפש. הרב יגאל עזרא. **בית הלל**, כו, תשס"ו, קיט-קכג.
- פרטי ההלכות לשימוש בביפר בשבת. נספחים: הוראות רבני הצלה מתי יש להזעיק עזרה רפואית בשבת, ותקציר הוראות להפעלת כונני הצלה בשבת בזמני שיגרה.
84. עד כמה צריך להשתדל למנוע חבירו מעבירה. הרב יצחק זילברשטיין. **צהר**, טז, תסו-תעא.
- יכול רופא לעכב בבית החולים למעקב מי שנבדק ונמצא בריא אך יחלל שבת לחזור.
85. חולה שיש בו סכנה וכבוד הבריות. הרב פרופ' אברהם סופר אברהם. **בית הלל**, כד-כה, תשס"ו, קלו-קלט.
- הצעת השאלה אם חולה שיש בו סכנה הקשור למכשיר רפואי חשמלי, יכול להתנתק בשבת כדי לצאת לשירותים או להתפלל בבית הכנסת. השאלה גם בחולה המקבל עירוי תוך ורידי, או שמחובר למוניטור.
86. לקיחת סממנים לחולה שאין בו סכנה בשבת. הרב שי אבידר. **וקנה לך חבר**, סי' צא, עמ' שצ-שצב.
- אין לקחת כדרכו את הסממנים המוכנים אצלו מאתמול אלא אם כן בדרך שינוי.
87. אם תרופות לחולים הם מוקצה לבריאים. הרב פנחס טולידנו. **ברית שלום**, ח"א, או"ח, סי' מ, עמ' קכח.
- מסכים לרב מרדכי אליהו שתרופות אינן מוקצה אפילו אם אין החולה לפנינו.
88. כדורי ויטמינים בשבת. הרב אליהו לוי. **מנחת אליהו**, ח"א, סי' לא, עמ' קכב-קכה.
- פרטי ההלכות מתי מותר ליטלם בשבת ומתי אסור.
89. נטילת כדורים או ויטמינים בשבת. הרב בניהו דיין. **דברי בניהו**, ח"י, סי' מה, עמ' רמז-רס.

- חולה שאין בו סכנה יטול כדורים רק במקום צער גדול, אבל לא במיחושים בעלמא. יכול ליטול כדורים לכאב ראש, כי היום אין דרך להכין תרופות בבית. נשים יכולות ליטול כדורים המסדרים את הביוץ. בריא יכול לדעת מרן ליטול ויטמינים לחיזוק.
90. נטילת כדורי אקמול בשבת. הרב אהרן טוביה לוונשטיין. **פתחי תורה**, קפט-קצב. יש טעמים להתיר ליטול את הכדור גם בלי שינוי.
91. חובת הצלה. הרב מאיר צוריאלי. **אסותא**, א, תלה-תע. עם דיון על עינים אלקטרוניות בראי ההלכה.
92. נסיעת חבר הצלה בשבת כשהתורן הקבוע כבר יצא למקום האירוע. הרב יחזקאל אהרן שורץ. **אסותא**, א, שפד-שפז. אסור לו לנסוע אלא אם כן זקוקים שם לעוד סיוע או שקראו לו במיוחד.
93. נהיגה במכונית בשבת כשצריך להסיע חולה. הרב אברהם יהושע זונגה. **הישור והטוב**, ב, תשס"ו, רלט-רמג. פרטי ההוראות מה יכול ליטול עמו, ואיך יצמצם בחילול שבת.
94. בהלכות יולדת. הרב יוחנן וונדר. **חיי הלוי**, ח"ה, סי' קכד, עמ' רפג-רפד. פרטי הלכות בעניני הבדלה, הדלקת הנרות, כפרות, מגילה, לדעת אם העובר זכר, תפילה.
95. חילול שבת עבור יולדת או מציאת זקן שאבד. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויצן דוד**, ח"ד, סי' נב-נה, עמ' פו-פח. הוראות לאנשי הצלה אם יכולים להזעיק את האמא לבית החולים כשהיולדת זקוקה לה, אם לצלצל לבית באמצע החיפוש כדי לדעת אם הזקן חזר, ואם לנסוע אל הרופא המיוחד של היולדת.
96. קריאה בשבת לאשה לעזור ליולדת בשעת הלידה. הרב גבריאל צינר. **אור ישראל**, מ, תשס"ה, עב-עט. אין לקרוא לה ואסור לה לחזור. הסכים לכך הרב יעקב יצחק ניימן ממונטריאול.
97. קריאת אשה לעזור ליולדת. הרב יחזקאל שרגא וייס. **אור ישראל**, מ, תשס"ה, מד, צב-צג. הרב יוסף יפה. צד-צח. לדעתם יש להתיר.
98. נסיעת יולדת בשבת לבית החולים. הרב שמואל זאב ראטה. **דברי שמואל**, או"ח, סי' פט, עמ' קכו-קכח. מותר להסיעה, ולכתחילה יחפשו גוי. אם לא התקבלה-יכולה לנסוע לישוב קרוב, אך לא המלוים שלה. ליוה אותה רופא המטפל בחולים שיש בהם סכנה, יכול לחזור במכונית.
99. נסיעת עוזרת למילדת בשבת. הרב אברהם מיכאל הלפרין. שו"ת **אמרי הלכה ומנהג**, סי' כד, עמ' קנה-קס. כל הדברים המקילים את יסורי היולדת וגורמים חיזוק הנפש וישוב הדעת-מותרים באיסורים דרבנן.
100. הנוסע בשבת מביתר לבית חולים בירושלים ושחרר בו ביום. הרב דוד טהרני. **דברי דוד**, ח"ד, או"ח, סי' כח, עמ' סה-סו.

- ליוה את אשתו לחדר הלידה או את בנו ששתה חומר רעיל ושוחרר-אינו צריך להישאר כל היום בבית החולים, ויכול ללכת ברגל לבית קרוביו בעיר.
101. אמבולנס המפנה יולדת מביתר לירושלים. הרב דוד טהרני. **דברי דוד**, ח"ד, או"ח, סי' כג, עמ' נג-נה.
- יכול להסיעה לבית חולים בהר הצופים המרוחק יותר אם זה חשוב ליולדת.
102. חתימה בלועזית ובשינוי לצורך גדול כשיוצא מבית החולים בשבת. הרב פנחס טולידנו. **בריית שלום**, ח"א, או"ח, סי' לט, עמ' קכו-קכז.
- אינו מסכים לרב מרדכי אליהו שפסק שישאר עוד יום בבית החולים וישלם על כך או שיכין צ'ק מערב שבת והם ימלאו את הסכום, וסובר שמותר בשבות דשבות במקום צורך.
103. ביטול הזמנת רופא או אמבולנס בשבת. הרב חיים יהודה כהן. **בית הלל**, כו, תשס"ו, קח-קט.
- אין לעשות שום מלאכה אף מדרבנן למנוע מהרופא או האמבולנס לצאת.
104. ביטול קריאה בשבת. הרב אליעזר דונר. **בית הלל**, כו, תשס"ו, קטו-קטז.
- אין להודיע לעוסקים בהצלה שכבר אין צורך בהם, מלבד במקרים מיוחדים.
105. שאלות של עין אלקטרונית ליולדת ומבקריה בבית החולים. הרב יצחק שמואל שכטר. **ישיב יצחק**, ח"ג, סי' י-יא, עמ' עא-פא.
- לכתחילה יש לעבור יחד עם גוי או רופא בתפקיד, ואם אין-יש ללכת דרך שינוי, ולהימנע מכל מה שאינו נחרץ.
106. טיפול בפצעו של חולה סכרת בשבת. **במראה הבזק**, ח"ו, סי' מו, עמ' 128-131.
- הוראות לטיפול בפצע שיש חשש שיזדהם, על ידי מכשיר חדיש מיוחד המסייע לריפוי.
107. בדין תופר באדם. הרב גדעון בן משה. **אסותא**, א, רנה-רסב.
- פרטי ההלכות של תפירת פצעים בשבת.
108. תפירת פצע בשבת. **במראה הבזק**, ח"ו, סי' מז, עמ' 132-133.
- מומלץ לרופא דתי לקנות ערכה לתפירת פצעים שיזדקק לה במקום סכנה. כשאפשר-עדיף להשתמש בדבק או בפרפר.
109. תפירת חתך בשבת. הרב דניאל שטיין. **בית יצחק**, לח, תשס"ו, 550-560.
- דיון אם אפשר לתפור כאשר רחצו את המקום ואין עוד חשש זיהום.
110. תפירת חתך בשבת. הרב אסי הלוי אבן יולי. **נחלת לוי**, ח"ב, סי' מ, עמ' רצז-שח.
- מותר לתפור חתכים בשבת כדי למנוע זיהומים או צלקות, וימתינו רק אם זה סמוך למוצאי שבת ואין שום סיכון רפואי.
111. הסוכר בדם. הרב לוי יצחק הלפרין. **מעשה חושב**, ח"ז, סי' טו, עמ' קסו-קפ.
- אין זו סיבה לאסור לה להיכנס להריון.
112. שימוש בשבת בערכה לבדיקת מועד הביוץ. **במראה הבזק**, ח"ו, סי' מח, עמ' 134-137.
- השימוש במכשיר החדיש המציין אם הביוץ כבר התחיל, מותר לאשה הזקוקה לכך לפי המלצת רופא.
113. רפואה סגולית בשבת. הרב יעקב יהודה זילברליכט. **אסותא**, א, תיב-תלד.

- פירוט ההלכות אם מחללים שבת לצורך רפואה סגולית, ואם יש בה גזירת שחיקת סממנים.
114. שו"ת **ילקוט חגי ח"א**: הלכות הורים ותינוקם, קדושת הספרים, דיני יולדת, ושאר הלכות הקשורות לתינוק ולטיפול בו. הרב חגי ניאזוף. ירושלים, אור המערב, תשס"ה, ריד עמ', הסכמות.
115. הוצאת דם מילודים בשבת. הרב לוי יצחק הלפרין. **מעשה חושב**, ח"ז, סי' יד, עמ' קסא-קסה.
- כשיש צורך רפואי מוכח להוציא בלידה דם מחבל הטבור, אפשר להקל אחרי שהחבל נותק מהטבור. בגלל חשש מוקצה בטלטול הדם, יעשו זאת יחד עם הטיפול בהוצאת השליה.
116. מילה בשבת כשצריך זריקה. הרב משה שטרנבוך. **קול התורה**, סא, תשס"ו, קעח-קפ. היו צריכים רופא מומחה להזריק לתינוק לפני המילה כדי שלא יזוב דמו בשפע, יעשו על ידי רופא נכרי.
117. מילה בשבת לבנו של משומד משרת רופא אנגלי, אשתו נשארה כשרה, ובחוליו האחרון חזר בו. הרב יעקב חי זריהן. **בכורי יעקב**, או"ח, סי' ה, דף יח. כו: יפה עשה הרב הספרדי שמל אותו עם פריעה כדת.
118. בעניני מילה בשבת. הרב ישראל דוד הרפנס. **נשמת שבת**, ח"ו, סי' א-ב, עמ' כט-ל. אין לחתוך תחבושת או למרוח עליה משחה. יכין את כל הנצרך מערב שבת, ומה ששכח יעשה בשינוי-בסי' ח עמ' לו-לז מסתפק אם מותר להפריד את עור הפריעה במחט, כשהמוהל אינו מומחה שלא להוציא דם-בסי' י עמ' לט-מא הורה שלא למול בשבת מתוך הסתמכות על הרופאים מתי נולד, כי הם רושמים את זמן הלידה כשיצא רוב גופו עד הטבור, ואילו בהלכה הקובע הוא זמן יציאת הראש חוץ לפרוודור- בסי' כה עמ' נא אסר לקנח את עור הערלה בחתיכת גזה ספוגה באלכוהול-בסי' כו עמ' נא-נב כתב שמילת קטן שהוצא במלקחיים דוחה את השבת-בסי' כז עמ' נב הורה לשאול חכם על מילת תינוק צהוב בשבת-בסי' ל עמ' נז פסק שצבת המוהלים לאחיות עור הערלה היא מוקצה מחמת חסרון כיס, ואסור לטלטלה אחרי המילה-בסי' לא עמ' נז-נט אסר את המילה למוהל שלא הכין את צורכי המילה מאתמול, בהניחו שאזי יהיה מותר לחלל שבת לרפואה-בסי' לב עמ' נט התיר למול בשבת את מי שהרופא זירז את לידתו, או את הנולד מהזרעה מלאכותית-בסי' לג עמ' נט-סא אסר את המציצה בכלי או בספוג, בחול וכל שכן בשבת-בסי' לה סק"ב עמ' סז הצריך לשאול חכם אם כשחלה המוהל יכולים להסיע את התינוק למוהל אחר, או להביא את המוהל השני על ידי נכרי-בסי' מז-מח עמ' פד-פו פסק על תינוק צהוב שמותר להניחו בחמה כדי שיפול דמו ויוכלו למולו, ונטה להתיר לעשות לו בדיקת דם שתברר אם למולו. במקרים מיוחדים יכול לחתוך את התחבושת. לא ישרה צמר גפן ביין כדי לתתו בפי התינוק הבוכה.
119. כשמל בשבת וראה במוצאי שבת שעור הפריעה שלם. הרב דוד טהרני. **דברי דוד**, ח"ד, יו"ד, סי' מו, עמ' רב-רג.
- לא היה עליו להמתין שבוע עד שתתפא המילה. מה שסיים את הפריעה במוצאי שבת אינו לכתחילה, כי זה לילה והיה עליו להמתין ליום, אך בדיעבד אין צריך לחזור ולהטיף דם ברית.

120. מוהל שראה בשבת אחרי המילה קרום עבה נוסף שלא ייקרע בציפורניים רק במספרים. הרב דוד טהרני. **דברי דוד**, ח"ד, או"ח, סי' כה, עמ' נז-נט.
- ישלים את הפריעה כתיקונה, ורק אם הרגיש לפני המילה שיש שני עורות עבים- ידחה את המילה לאחר השבת.
121. ציפורן שפירשה רובה בשבת ומצערתו. הרבנים יניב נתן ואליהו רבי. **וקנה לך חבר**, סי' פג, עמ' שלד-שמ.
- הרב עובדיה יוסף חזר בו, והתיר כהבן איש חי לנתק בשבת ביד את הציפורן שפירשה רובה ומצערתו.
122. הכוסס ציפורניו בפיו. הרב עובדיה שאול. **מנחת שאול**, סי' כו, עמ' צה-צז.
- מותר לכסוס ציפורניים אפילו עודפות על הברש, ואין צריך להפריש אחרים הכוססים.
123. טלטול חית מחמד המשמשת לליטוף בשבת. הרב יעקב אפשטיין. **חבל נחלתו**, ח"ה, סי' ט, עמ' 121-123.
- גדול לא יטלטל, אבל לקטן יש להקל כשנוזק לכך כטיפול רפואי.
124. חלו בעלי החיים שבביתו. הרב ישראל דוד הרפנס. **נשמת שבת**, ח"ו, סי' מט, עמ' פז-פט.
- מותר לטפל ברפואתם, ובמקום צער בעלי חיים מותרים בטלטול. בס"י פה עמ' קלט התיר לבקש מנכרי לכבות דליקה שאין בה חשש סכנה אבל בני אדם עלולים להינזק מהעשן. בס"י צד סק"ב עמ' קמו התיר לקרוא למכבי האש כשנפלה דליקה בחורף, וכשיצאו הגדולים וכל שכן הקטנים מהבית יש חשש שיחלו. סי' קמג סק"ג הקל לחולה הסובל מרטיבות האויר להוציא את התיבה בה מתכנסים המים. בס"י קנ עמ' ר-רא ביאר את האופנים שמותר להישען על אילן כשבריא וכשחולה. בס"י רנו עמ' רפא החמיר למצטער שרפואתו לאכול פרי מסוים שלא התולשו בפיו, אבל למיקל יש על מי לסמוך. בס"י רעו עמ' שה-שו הקל לפי הצורך לזקן ללכת עם מקל הנתחב בקרקע. בס"י שלג עמ' שנח הקל בשעת הצורך להרגיע חולה אף שאין בו סכנה על ידי השמעת מוסיקה בפתחת טייפקורדר. בס"י שלד עמ' שנח-שנט הורה שיכול חולה להזעיק רופא או אחות למיטתו על ידי פעמון יד, ובחשמלי על ידי שינוי. בס"י שנט-שסא עמ' שעד-שעו קבע שמותר לחלושי שמיעה לצאת עם מכשירי שמיעה, ויכולים אחרים לדבר לאוזניהם. מותר להגביה או להנמיך את הקול, אך לא לפתוח או לסגור את המכשיר (=חלק עלעקטער, סי' סב-סג, עמ' קיז).
125. שחיטה לחולה בשבת. הרב בניהו דיין. **דברי בניהו**, ח"י, סי' מג, עמ' רכ-רלב.
- יש לשחוט עוף לחולה, ולא להאכילו בשר נבילה. ידליק לו מנורה שיש בה מעט נפט, או מנורת חשמל קטנה ולא את הגדולה.
126. חולה מסוכן שרוצה לחלק נכסיו בעדים ויקבלו ממנו קנין. הרב ישראל דוד הרפנס. **נשמת שבת**, ח"ו, סי' תעח, עמ' תנט-תס.
- מותר כשמחלק את כל נכסיו ולא כשמשיר לעצמו.
127. ריצה בשבת. הרב יוחנן וזנר. **חיי הלוי**, ח"ה, סי' כח, עמ' סט-ע.
- אסור לרוץ ולהתחמם לרפואה, אבל מותר לעונג, או להינצל מגשמים או מצער של פחד.

128. יציאה עם כסא גלגלים של נכים מחוץ לעירוב. הרב יעקב אפשטיין. **חבל נחלתו**, ח"ה, סי' יב, עמ' 137-129.

אין לצאת מחוץ לעירוב, ומותר רק במקום המעורב עירובי חצרות.
129. טלטול בשבת בבית חולים. הרב מנחם מושקוביץ. **תל תלפיות**, סג, תשס"ו, שפח-שצג.
אין לטלטל בבית החולים בלי לעשות עירוב חצירות.

ג. מועדים

130. בהלכות בדיקת חמץ. הרב צמח ברוך רבינוביץ. **תל תלפיות**, סג, תשס"ו, צג-ק.
הוראות כיצד ינהג חולה בכסא גלגלים שרוצה לבדוק פינה אחת, וימשיך אחר שלא שמע את ברכתו.

131. תרופות חמץ שמעורב בהן דבר מר. הרב משה פרידמן. **הוסיף משה**, סי' מד, עמ' קכה-קכח.

מותרות לחולה שאין בו סכנה. בסי' מא עמ' קכ הורה שמן הדין אין צריך למוכרן או לעשות להן מחיצה, אבל ישראל קדושים הם.

132. שימוש בתרופות שיש בהן תערובת חמץ. הרב משה לוי. שו"ת **תפלה למשה**, ח"ב, סי' ד, עמ' לב-לח.

מותר לחולה שאין בו סכנה שחלה כל גופו לבלוע תרופות מרות ופגומות או שמצופות בעמילין חמץ, אך לא כשיש לו רק מיחוש כלשהו.

133. תרופות בתערובת חמץ בפסח. הרב יוסף יקותיאל אפרתי. **הליכות שדה**, 148, תשס"ו, 9-5.

לכתחילה יש להשתמש בתרופות שאין בהן תערובת חמץ, אבל בשעת הצורך אין איסור.

134. הכנת מזון תינוקות עשוי חמץ. הרב לוי יצחק הלפרין. **מעשה חושב**, ח"ז, סי' ה, עמ' נז-סד.

הוראות כיצד להכין מזון מקמח שבולת שועל, לפג בן חודש שהסתכן כשניסו להוסיף לו במקום זה דייסת אורז טחון.

135. כלים שבישלו בהם חמץ בפסח לצורך חולה. הרב משה יוסף ריזל. **וכתבתם**, ג, תשס"ו, 3 עמ'.

בישלו בבית חולים חמץ בפסח לחולה מסוכן, לא נאסרו הכלים ואין צריך להגעילם, אלא אם כן בישלו בשביעי של פסח ובאסרו חג היו בני יומם.

136. עריכת סדר ליל פסח קודם חשיכה. הרב לוי יצחק הלפרין. שו"ת **מעשה חושב**, ח"ז, סי' ג, עמ' כה-מז.

הוראות לעורך סדר בבית אבות לציבור הקשישים והקשישות, כאשר בגלל אילוצים רפואיים ואחרים היה עליו להתחיל מבעוד יום.

137. פסקי הרב חיים קנייבסקי על חולה צליאק לגבי אכילת מצה ושאר ענינים. הרב מרדכי בורנשטיין. **צהר**, טז, תקלג-תקלד.

הוראות כיצד ינהג באכילת מצה וקידוש במקום סעודה.

138. חיוב חולה באכילת מרור בליל הסדר. הרב אליקים דבורקס. **אסותא**, א, שפח-תא.
דן גם במצות ביקור חולים כשיש חשש סכנה כמחלה מדבקת, חולה שהתענית ביום כיפור סכנה היא לו, חיוב נזיקין בחולה שהזיק או שהמית.

139. דיני ספירת העומר לחולים. הרב ישראל דוד הרפנס. שו"ת **מקדש ישראל**, מהד' ד, ח"א לימי הספירה, סי' כז-לא, עמ' סט-עג.
- השאלות: אם להתחיל לספור כשיודע שעתיד לעבור ניתוח באמצע ימי הספירה; חולה אנוש שכנראה לא יחיה להשלים את הספירה; ספירת אחר לפני חולה שאינו יכול לדבר, או שיכתוב לו את הספירה, ואם כשיכריא יוכל להמשיך לספור.
140. חולה שצריך לעבור ניתוח בימי ספירת העומר, ובעל כרחו יחסיר יום אחד. הרב מנחם שימל. **דרכי הוראה**, ה, תשס"ו, נד-נח.
- יתחיל לספור בברכה עד יום הניתוח, ואחרי כן בלי ברכה.
141. בדיקת דם בערב יום טוב. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויצן דוד**, ח"ד, סי' סה, עמ' קו-קז.
- אין נזהרים כיום בעניני ההקזה, כי היא רק כשמוציאים ממנו רביעית דם לפחות.
142. הדלקת נר יום טוב חשמלי בבית החולים. הרב יצחק שמואל שכטר. **ישיב יצחק**, ח"ג, סי' יב, עמ' פא-פז.
- כשאי אפשר להדליק נרות, יוצאים ומברכים על נר חשמל, אבל לא ביום טוב שחל בערב שבת.
143. סוללה שהוכנסה ביום טוב בטעות למכשיר שמיעה. הרב שלמה זעפרני. **אור תורה**, תסז, תשס"ו, תתטז-תתכה.
- יש להתיר לאותו אדם להשתמש בו ביום טוב, אבל בשבת ראוי לכתחילה להחמיר.
144. עישון ביום טוב. הרב אשר וייס. **דרכי הוראה**, ג, תשס"ו, צה-צח.
- מחלוקת הפוסקים אם מותר לעשן ביום טוב, אבל בזמננו נראה לאסור אף בחול.
145. עישון סיגריות בצום. הרב בניהו דיין. **דברי בניהו**, ח"י, סי' נג, עמ' רעז-רפז.
- אין איסור בתעניות, ויש מקילים גם בתשעה באב שלא בשעת הקינות. אמנם כבר הזהירו הרופאים מנזקי העישון, ויש להתרחק מזה כל ימות השנה.
146. טיפות צום-קל בערב תענית שחל בשבת. הרב פסח אליהו פלק. **קול התורה**, סא, תשס"ו, נט-סה.
- מותר ליטול טיפות אלו בשבת בין מצד רפואה להקל עליו את התענית ובין מצד הכנה, אבל אין זה ראוי למי שמתענה בקלות.
147. חולה שלא יוכל לצום אם לא יקבל טיפול של זריקות. הרב שבתי אטון. **בית הלל**, כו, תשס"ו, כ-כד.
- יש הבדל בין תשעה באב ליום כיפור בין חולה שיש בו סכנה ואין בו לגבי חיובו לקבל טיפול זה, והדבר תלוי אם מצוות דחויית אצל פיקוח נפש או מותרות.
148. לקיחת אנטיביוטיקה בתענית ציבור. הרב אהרן יהודה גרוסמן. **ודרשת וחקרת**, ח"ד, או"ח, סי' עט, עמ' קה-קו.
- חילוקי דינים מתי התחיל ליטול את התרופה, ואם יש אפשרות שידלג יום אחד. - בסי' פט עמ' קכ השיב לרב גמליאל רבינוביץ, שמי ששכח להדליק נר חנוכה בערב שבת ונזדמנה לו בלילה יולדת, לא יוכל להדליק אז בברכה. - בחלק יו"ד סי' ט עמ' קלח ס"ק ד-ה השיב על מי שסובל מעצירות, שלא יתפלל עד שיתעסק ברפואות וינקה את גופו.
149. זימון בשלושה חולים שאכלו בהיתר ביום כיפור ובתשעה באב. הרב אברהם ישראל רובין. **נהרות איתן**, ח"ג, סי' כא, עמ' קכט-קלד.

- בתשעה באב לא יזמנו משום אבילות, אבל ביום כיפור כן.
150. להתענות בתשעה באב בעת חשש ממגיפת החלירע. הרב נחמיה מדוברובנה, הרב מנחם מנדל שניאורסון. **דברי נחמיה**, או"ח, סי' מ-מב, עמ' 87-92.
- דיון אם לחשוש למחלה, ואם לאכול ולשתות פחות מכשיעור בכדי אכילת פרס.
151. קיום מצוות התלויות בשמיעה באמצעות מכשירי שמיעה חשמליים. הרב גדליה אורנשטיין. **אסיא**, עז-עח, תשס"ו, 23-26.
- ההאזנה היא כדרך השומעים וכשרה, בפרט שהמכשיר טפל לאוזן.
152. חולה שצריך לקדש ולאכול בראש השנה מטעמי בריאות. הרב אליהו לוי. **מנחת אליהו**, ח"א, סי' לז, עמ' קנח-קס.
- יגיע לשחרית ותקיעות לבית הכנסת, ובשבו לביתו לאכול יתפלל מוסף ביחידות. אם לא יוכל לשמוע תקיעות כלל עדיף שיאכל לפני התפילה, ויבוא לבית הכנסת לשחרית ומוסף.
153. הקיא בליל יום כיפור ולא היה יכול לקום בבוקר, והביאו לו פעמיים מעט מים. הרב נתן גשטטר. **להורות נחן**, חי"ד, סי' לא, עמ' מד-מה.
- אל יהי לבו נוקפו אם עשה כהלכה, כי מותר גם בספק פיקוח נפש. בס"ל לב-לג דן בסוגיית חולה שיש בו סכנה שמאכילין אותו הקל הקל, אם מאכילים תחילה איסור המפורש בתורה, או איסור שנלמד מדרשה וי"ג מידות.
154. תענית יולדת ביום כיפור. הרב פנחס טולידנו. **ברית שלום**, ח"א, או"ח, סי' ס, עמ' קצב-קצו.
- חולק על הרב עובדיה יוסף, וסובר שילדה יומיים לפני יום כיפור, מרגישה שיכולה לצום וגם הרופא מסכים לזה, מותר לה להתענות.
155. צום יום כיפור באשה בריאה ויש רק חשש לחיי העובר. הרב פנחס טולידנו. **ברית שלום**, ח"א, או"ח, סי' סא, עמ' קצו-ר.
- כשהשתילו בגופה ביצית מופרית עשרים יום לפני יום כיפור, אין לה לצום כי הרופאים הזהירו מחשש להפלה.
156. בליעת כדורי רפואה ביום כיפור לסידור הוסת. הרב ישראל פסח פיינהנדלר. **אטותא**, א, רמז-רמח.
- מתיר את הבליעה למטרה זו שאינה חולי, ולא גזרו בה משום שחיקת סממנים.
157. שיעור אכילה לחולה שיש בו סכנה ביום הכיפורים. הרב פנחס טולידנו. **ברית שלום**, ח"א, או"ח, סי' סב-סג, עמ' ר-רד.
- בירור השיעורים הנהוגים בזמננו, זמן ההמתנה בין אכילה לאכילה, והיתר לבלוע כדורים בלי מים.
158. אכילה שלא כדרכה. הרב משה יוסף ריזל. **תל תלפיות**, סב, תשס"ו, צג-צח.
- בירור ההלכה בחולה שאין בו סכנה, אבל במקום סכנה ודאי שאינו צריך לערב דבר מר.
159. הזנה מלאכותית ביום הכיפורים. הרב צבי גוטמן. **אסיא**, עז-עח, תשס"ו, 27-37.
- סקירת דעות הפוסקים אם אסור גם דרך חוקן או אינפוזיה.
160. תענית מעוברות ביום הכיפורים ובתשעה באב. הרב אהרן רזו. **נזר התורה**, יג, תשס"ו, רנח-רסא.

- פעמים רבות אין עליהן לצום כפי שהורו פוסקים חשובים.
161. פטור חולה ומצטער בכל המצוות. הרב ישראל שורץ. **פעמי יעקב**, סא, תשס"ו, פו-צב. מחלוקת בין גדולי הראשונים אם אכן חולה שאין בו סכנה ומצטער פטורים מכל המצוות.
162. שימש חולה ביום טוב ראשון בבית החולים וקידש לו עם שהחיינו, ובאכלו בבית שכה שהחיינו ונזכר למחרת. הרב משה טוביה דינקל. **עז ואורה**, ג, תשס"ו, כג-כז. יכול לברך כשיזכור בכניסתו לסוכה.
163. חציצה בנטילת לולב. הרב יוסף אריה דויטש. **תורת חיים**, א, תשס"ו, סח-עג. בירור צדידי הספק אם יכול חולה חלוש לאחוז בידי אחר המחזיק את הלולב.
164. חולה מסוכן שרפואתו לאכול אתרוג, ונתן לו הרופא אתרוג חבירו שלא ברשות על מנת שישלם לבעלים. הרב אליעזר רוט. **קול התורה**, ס, תשס"ו, עב-פ. יש כאן אומדנא שהבעלים מסכימים לצורך פיקוח נפש, ועל כן יצא החולה בנטילתו ידי המצוה.
165. שכה להדליק נר חנוכה בערב שבת, והוצרך להדליק נר לחולה בליל שבת. הרב בניהו דיין. **דברי בניהו**, ח"י, סי' נח, עמ' שטז. כשמדליק בליל שבת לחולה-אין לו להתכוין לצאת גם ידי נר חנוכה.
166. משלוח מנות עבור חבירו השוכב חולה בבית חולים. הרב חיים פנחס שינברג. **משלחן מלכים**, ג, תשס"ו, קז-קח. לכתחילה ישתדל החולה עצמו לקיים את המצוה.
- ד. איסור וטהרה**
167. אם חל איסור בל תשקצו בתרופה מאוסה. הרב חביב כהן. **וקנה לך חבר**, סי' קטו, עמ' תסט-תעב. לדעת רוב הפוסקים איסור אכילת דבר מאוס הוא מדרבנן, ולא גזרו במקום חולי.
168. בליעת תרופות בכמוסות. הרב מנשה קליין, לרב יעקב לנדא. **משנה הלכות**, ח"ט, סי' קנז, עמ' ו. נראה להתיר גם אם ספק מעורב בהן ג'לטין, ואין צורך להוציא את האבקה מהכמוסה.
169. תרופות לחולים מאיסורי הנאה. הרב אליהו לוי. **מנחת אליהו**, ח"א, סי' מא, עמ' קעח-קפה. הוראות למעשה שאפשר להתרפא כשיש סכנה אפילו כדרך הנאתן, ושלא במקום סכנה רק שלא כדרך הנאתן.
170. משחת שיניים שיש בה תערובת איסור. הרב מנשה קליין. **משנה הלכות**, ח"ט, סי' קנד, עמ' 8. אין ראוי להשתמש בקביעות במשחת שיניים או במי פה שמעורב בהם איסור.
171. מזון מלכות שלדברי הרופאים יש בו תועלת גדולה לבריאות. הרב יצחק שמואל שכטר. שו"ת **ישיב יצחק**, חי"ב, סי' יט-כ, עמ' ס-ע. דבש דבורים מותר בכל המדינות ובכל הזמנים.
172. כשרות אבקה רפואית לשיפור כח גברא. הרב לוי יצחק הלפרין. **מעשה חושב**, ח"ז, סי' י, עמ' קט-קטז.

- הוראות ליצרן של אבקה המיוצרת מאיברים של בהמה טהורה שנשחטה כדין, ולפי תיאוריה רפואית מסוימת משפרת את כח הגברא.
173. מרקחת פירות ותבלינים לרפואה וחיזוק הגוף, ורוצים להוסיף לה פחות מאחוז אבקה דקה של גידי שור זכר טחונים לפתרון בעיות פוריות. הרב דוד טהרני. **דברי דוד**, ח"ד, יו"ד, סי' ז, עמ' קח-קט.
- אפשר לציין עליה שהיא פרווה, ומותר לאוכלה עם חלב.
174. החיוב להפריש את הלוקים בתסמונת דאון ממאכלות אסורות. **במראה הבזק**, ח"ו, סי' ס, עמ' 161-163.
- יש חיוב להפריש את אלה שהם בני י"ג ויש להם הבנה כפעוטות.
175. נכרית המשמשת אשה חולנית. הרב מנשה קליין, לאדמו"ר מציעשינוב. **משנה הלכות**, ח"ט, סי' קנט, עמ' 14-16.
- כשהישראל ידליק אין בזה משום בישולי עכו"ם, וכן אין חשש שתאכיל טריפות.
176. שכירת נכרית לדור בקביעות עם חולה סיעודית. הרב יצחק שמואל שטר. **ישב יצחק**, ח"ב, סי' כג-כד, עמ' קכט-קמג.
- יש פתרון לכל החששות של בישולי עכו"ם, מלאכה בשבת, יין נסך ועוד.
177. **חיים ללא עישון**. יחזקאל אסחייק. בני ברק, עמותת חיים בריאים כהלכה, תשס"ד, קסח עמ'.
178. עישון סיגריות. הרב מנשה קליין, לרב יחזקאל גרובנר. **משנה הלכות**, ח"ט, סי' קסא, עמ' 16-18.
- אין לאסור למי שכבר רגיל בזה, אבל בחורים ראוי שלא יתחילו לעשן.
179. ריפוי בזמן הזה בסתם יינם. הרב אליהו לוי. **מנחת אליהו**, ח"א, סי' מב, עמ' קפה-קפח.
- אין כיום יין נסך דאורייתא בגויים שאינם עובדים עבודה זרה, ולכן לרמ"א מותר להתרפא בסתם יינם אפילו כדרך הנאתן ואף שלא במקום סכנה.
180. תרופה שמעורב בה יין נסך. הרב משה חדאד. **אור תורה**, תסז, תשס"ו, תתיא-תתיב.
- כשהחולה חושש לקחתה, אל יכניסנה לעיניו בן משפחה לפיו שלו על מנת לפולטה אחר כך.
181. תמצית פרחי באך המיובאת מחוץ לארץ, וניתנת למטופלים שאינם בריאים אף כי אין בהם סכנה. הרב דוד טהרני. **דברי דוד**, ח"ד, יו"ד, סי' כד, עמ' קנא-קנג.
- מותר ליהודי לדלל את התמצית שמעורב בה סתם יינם אבל יש בה פי ששה מים, ומותר לו לקחת כסף עבודה כי דבר היתר הוא מוכר.
182. רופא שקיבל קריאת חירום להצלת אדם הנמצא בכנסיה. הרב מרדכי הלפרין. **בית הלל**, כד-כה, תשס"ו, קמז-קמח.
- הלכה כדעת שו"ת הרא"ש שפיקוח נפש דוחה איסור כניסה לבית עבודה זרה.
183. שאלת קוסם במקום חולי ופיקוח נפש, שאלה דרך שריי הגוף (נקרא מח אחד), השתמשות בכוחות של אנרגיה. הרב יצחק מאיר מורגנשטרן. **ים החכמה**, תשס"ו, לא-נו.
- הכרעת הפוסקים שלא לשאול בקוסמים לצורך רפואה, ואין להשתמש בחכמת מח אחד. השתמשות בכוחות אנרגיה אולי מותרת, אבל לא בשיטות כמו רייקי שהן עבודה זרה.
184. ריפוי בשיטת רייקי. הרב לוי יצחק הלפרין. **מעשה חושב**, ח"ז, סי' יא, עמ' קיט-קמא.

- אפשר יהיה להשתמש בשיטה זו של העברת אנרגיה מיד המטפל לגוף המטופל, כאשר יתקבלו הוכחות שהשיטה אכן מסייעת לריפוי, לא יהיו בה סמלי עבודה זרה, והאנרגיה תוכל להימדד מדעית.
185. קביעת מעשיו או ידיעת מחלותיו על פי חפץ שמסובב בידו. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"ד, סי' קב-קג, עמ' קצא-רב.
- יש פעולות של סיבוב השרשרת שאסורות משום ניהוש, גם כשרוצה לדעת מה טיב המחלה ואיך לטפל בה.
186. אברך שסובל מעצבים בהלכות נדה. הרב אהרן יהודה גרוסמן. **ודרשת וחקרת**, ח"ד, יו"ד, סי' יד, עמ' קמה-קמז.
- הוראות לסילוק פחדיו, עם מכתבי הרב יעקב ישראל קנייבסקי בנידון-בסי' טז עמ' קמט-קנא נוטה לאשה ששמה מוך דחוק באותו מקום, ללכת לבית חולים דרך רשות הרבים.
187. בדיקת הרופאים לאור ההלכה. הרב פנחס נפתלי אנגלנדר. **תפארת שבתפארת**, ד, תשצו-תתלב.
- מכלול הלכות נדה עקב בדיקת הרופאים, אופני הבדיקה, מבנה גוף האשה ופעולת מערכת ההפריה.
188. הזרעה מלאכותית בימי טומאתה. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"ד, סי' קד, עמ' רב-רד.
- לא תוכל להיטהר לבעלה עד שתמתין חמישה ימים לפני שתספור שבעה נקיים.
189. אם מעוברת נטמאת בבדיקת המילדת. הרב יעקב מאיר. **אמת ליעקב**, סי' ג, עמ' יא-יד.
- מנהגן של הנשים להחזיק עצמן טמאות לא ברור שהוא מנהג, ובמבכרת בודאי יש להקל.
190. רופא שפתח את קרום הבתולים. הרב ישראל פסח פיינהנדר. **אבני ישפה**, ח"ה, סי' קיח סק"ב, עמ' רעג.
- הרב יוסף שלום אלישיב הורה, שאם לא מצאה דם בביאה ראשונה יש להקל שהיא טהורה, ואינה צריכה ספירה וטבילה.
191. בדיקת יום הוסת באשה שיש לה מכה. הרב איתמר מרדכי דוד רובין. **תפארת שבתפארת**, ד, ער-ערה.
- בירור דעות האחרונים אם הבדיקה מעכבת כשמרגישה שהמכה מוציאה דם.- בעמ' שעב-שפ כתב הרב שמואל איסר בירנבוים על כאב כמכה.
192. אשה שמצאה קרטין (פתיית דם יבש) שלא בשעת וסתה, אם תולה במכה. הרב אברהם יוסף משה פודהורצר. **אמרי משה**, סי' לט, עמ' רצ-רצז.
- בירור הצדדים אם אפשר להקל לתלות במכה.
193. היתה לה מכה על פתח המקור. הרב שמואל זאב ראטה. **דברי שמואל**, יו"ד, סי' נד, עמ' רסה-רסו.
- אין לחוש לימים שראתה מחמת חולי לווסת.-בסי' נה עמ' רסו פסק שמינקת שהיו לה מראות מחמת דלקת שנעלמו בנטילת תרופות, ולמחרת ליל הטבילה מצאה שני כתמים טהורה.-בסי' נח-נט עמ' רסט-ערב הורה שאין בדיקת הרופא מחשיבה את ראיתה לזמן וסת.

194. נשים שרגילות להרגיש בשעת וסתן כאב בטן וכדומה ולא בדקו. הרב אהרן זילברשטיין. שו"ת **אז תשכיל**, סי' לט, עמ' רנב-רנו.
- פירוט דעות הפוסקים אם נטמאה אף כי לא הרגישה שנפתח המקור.
195. הרואה דם בספל בעת שעושה צרכיה. הרב יעקב מאיר. **אמת ליעקב**, סי' יג-יד, עמ' נח-סב.
- מכיון שבדרך כלל אינה רואה דם וכעת מניקה, יש לתלות שדם זה בא ממכתה הגורמת לה כאבים וממחלת הארין ווינד (?) שממנה סובלת, ולכן טהורה לבעלה אם יסכימו עוד שני רבנים.
196. אמתלא באשה שהחזיקה עצמה טמאה ונתברר שבא מחמת מכה. הרב שמואל רוזנבוים. **תפארת שבתפארת**, ד, שג-שח.
- בירור דעות האחרונים אם יכולה להתנצל ולומר שחשבה שהיא נדה ולכן לבשה בגד טומאה.
197. כלה שיש לה דלקת באותו מקום. הרב משה פרידמן. **הוסיף משה**, סי' צז, עמ' רלב-רלד.
- כשהרגישה כאב בכדיקה, אפשר להחזיר לה לתלות במכה שיכולה להתגלע. -בסי' קח עמ' רנא-רנב התיר לתלות הדם במכה באצבעה שנתרפאה אך עדיין לפעמים מוציאה דם. הלכה נוספת בסי' קיא עמ' רנה-רנו.
198. הורו הרופאים שתשים ברחמה נר אדום. הרב שמואל זאב ראטה. **דברי שמואל**, יו"ד, סי' סג, עמ' עדר-רעו.
- יש אופנים להקל לתלות בזה את מראותיה. -בסי' סה עמ' רעז-רעה השיב על הסובלת לפעמים מהטהורים, שיכולה בכתמים לתלות בזה אך לא בבדיקה. -בסי' סט עמ' רפ-רפא התיר לאשה לטבול בליל שבת, אם מה שהתעכבה היה בגלל איסור הרופאים לטבול קודם כ"א יום אחרי הווסת.
199. ראתה דם יותר מגריס, ובבדיקת הרופא על ידי צילום התברר שיש לה פצע או דלקת ברחם. הרב דוד טהרני. **דברי דוד**, ח"ד, יו"ד, סי' מב, עמ' קפת-קצ.
- לדעת הפוסקים יכולה לתלות את הדם בפצע שברחמה, אבל לא כשנתברר שהדם הוא מדלקת או מציסטתה.
200. אשה הנושאת התקן. הרב יוסף גלילי. **וקנה לך חבר**, סי' קכב, עמ' תקו-תקח.
- אין להקל שהדם שראתה הוא מההתקן, אלא אם כן יעיד הרופא שכתוצאה מהנחת ההתקן נגרמה חבלה באותו מקום ונפצעה.
201. טבעת הנתונה ברחם וגורמת לכתמים. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויצן דוד**, ח"ד, סי' קו, עמ' רה.
- אין לתלות במכה אלא אם כן היא ידועה.
202. ספירת ובדיקת שבעה נקיים באשה שהוציאו את רחמה. הרב יצחק שמואל שכטר. שו"ת **ישיב יצחק**, ח"א, סי' יד-טז, עמ' צא-קה.
- כשרופאים מומחים בטוחים שהוצא כל רחמה-דמה יהיה טהור, ורק בפעם הראשונה תעשה הפסק טהרה, ותמתין שבעה ימים לטבילה.
203. בעלת רחם כפול או דו קרני. הרב לוי יצחק הלפרין. **מעשה חושב**, ח"ז, סי' יז, עמ' קצה-רא.

- את בדיקות הטהרה עליה לעשות בשני הרחמים. ילדה מרחם אחד בן או בת, יהיה פטור מפדיון הזכר שיוולד מהרחם השני.
204. האכלת פצוע תאונת דרכים על ידי אשתו נדה. הרב משה פרידמן. **הוסיף משה**, סי' ק, עמ' רלח-רמ.
- יכולה להאכילו בכפפות כאשר אוכל ממנה יותר טוב מאשר ממישהו אחר.
205. אשתו הנדה חולה ואין מי שסייע לה. הרב פנחס טולידנו. **ברית שלום**, ח"א, יו"ד, סי' ח, עמ' רסט.
- ישכור לה אחות, אבל המקיל יש לו על מי לסמוך.
206. בעניני חציצה. הרב שמואל זאב ראטה. **דברי שמואל**, יו"ד, סי' ע, עמ' רפא-רפג.
- כשנעקרו ציפורניה מעט או הרבה זו חציצה, אבל לא המקום המחובר. בסי' עב-עג עמ' רפד-רפה פסק שמקום תפירת השן אחרי עקירה אינו חציצה, מכיון שזה ישאר שם זמן ממושך. מריחת יוד שאי אפשר להסירה שבוע או שבועיים, היא חציצה רק במקום גלוי ולא במקומות המכוסים. בסי' עה-עו עמ' רפו-רפז הורה שסתמות בלי צמר גפן אינן חציצה, וכן שן תותבת קבועה אפילו לזמן קצר. בסי' עז עמ' רפח-רפט השיב למי שעברה ניתוח מח ותסתכן אם יבואו מים לאוזנה, שתלחלה בגד עבה ותשימו על האוזן.
207. חציצה כדבר שאין מסירו מסיבות שונות. הרב דוד ולנשטיין. **אוצרות ירושלים**, ז, תשס"ה, שעו-שפה.
- פרטי ההלכות מתי יש חציצה ברטיה, סתימה, עגיל, תפירות וטבעת ברחם.
208. טבילת מצוה לאשה עם גבס ביד. הרב פנחס טולידנו. **ברית שלום**, ח"א, יו"ד, סי' י, עמ' ערה-רעז.
- יכולה לטבול עם הגבס מאחר שלא יוסר עד אחר כמה חודשים.
209. סתימות וכתרים בשיניים. הרב גדליהו אקסלרוד. **פעמי יעקב**, נט-ס, תשס"ו, קנט-קסח. סיכום ההלכות לגבי איסור בשר בחלב וחמץ בפסח.
210. סתימת שיניים שנשברה. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"ד, סי' קכג, עמ' רנד-רנה. מצדד שדין הסתימה כשן עצמה ואינה חוצצת.
211. ציוו הרופאים שיהיו אוזניה סתומות תמיד במוך. הרב דובר מיאשידנוב, הרב חיים ברלין, בתרס"ב. **תפארת רפאל**, קה-קח.
- הלכה כהמרדכי שכל דבר שהוא לרפואה אין בו משום חציצה.
212. טבילה לגיורת כשיש סכנה אם יכנסו מים לאוזנה. הרב פנחס טולידנו. **ברית שלום**, ח"א, יו"ד, סי' ט, עמ' ער-ערד.
- הרב עזרא בצרי הסכים עמו שיכולה לטבול אם הרופא ישים לה גומי בעומק האוזן.
213. טבילה עם עדשות מגע במקום צורך גדול. **במראה הבזק**, ח"ו, סי' סז, עמ' 177-179.
- יש הבדלים בין סוגי העדשות אם הן קבועות או שרגילים להסירן.
214. שכחה וטבלה בשינים תותבות או בעדשות מגע. הרב פנחס טולידנו. **ברית שלום**, ח"א, יו"ד, סי' יא-יב, עמ' רעז-רעט.
- בדיעבד עלתה לה טבילה. סתימה בשן קבועה או זמנית אינה חוצצת, אבל איפור ואודם על הפנים או השפתים שדרך נשים להסירם לפני השינה הם חציצה.

215. חציצה בעור מתקלף (פסורייסיס). הרב אהרן יהודה גרוסמן. **ודרשת וחקרת**, ח"ד, יו"ד, סי' יז, עמ' קנא.
- ביאור פסקו של הרב ישראל יעקב פישר שמותרת אחרי שתסתרק שלוש פעמים. - בסי' יט עמ' קנג השיב על חציצה כשהרופאים שמו טבעת ברחם, כי אסור לה להיכנס להריון.
216. תפירות בעור לענין חציצה. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"ד, סי' קכב, עמ' רנ-רנד.
- אשה שנותחה בגבה וסכנה להסיר את התפירות עד יומיים-מותרת לטבול.
- ה. נדרים, צדקה, מילה**
217. מוצא שפתים אצל גדול בישראל המברך את העם. הרב שמואל וזנר, לרב משה הלברשטם, בתשס"ה. **נזר התורה**, יג, תשס"ו, קסג.
- בירך חולה שיבריא ויסדר לו קידושין, לא חייב לטרוח לנסוע לאמריקה בשביל זה.
218. כיבוד אב משל אב. הרב אלעזר שטרן. **נזר התורה**, יב, תשס"ו, שמו-שנב.
- טרח שנה וחצי ברפואת אביו מתוך הזנחת פרנסתו, יכול ליטול שכר בטלה מחשבון אביו.
219. הקזת דם או זריקה של בן לאביו. הרב מנשה קליין. **משנה הלכות**, ח"ט, סי' תד, עמ' 356-358.
- בדיעבד כשאינן כאן אחר עכשיו-יכול לסמוך על הפוסקים המתירים.
220. לצער או להפסיד את האב או החולה לטובתם. הרב יצחק זילברשטיין. **קול התורה**, ס, תשס"ו, רב-רה.
- בן ישיבה היה רשאי למכור את עסקו של אביו החולה בפחות מהמחיר, כדי שלא יופרע מלימודיו. מותר לגרום יסורים לחולה כדי לרפאותו.
221. מצאו בכספת של בעל צדקה חבילות שטרות שרשום עליהן צדקה. הרב יצחק שמואל שכטר. **ישיב יצחק**, ח"ג, סי' עז-עח, עמ' שסה-שעט.
- יכולים גבאי הצדקה להוציא את הכספים לצורכי סיעוד ורפואת האלמנה ולשאר צרכים.
222. בעניני מילה. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"ד, סי' קלד-קלה, עמ' רפד-רפו.
- אזהרה למוהלים שלא יצטוו חנינם את התינוק במגן צר, ולא יתקנו ציצין שאינם מעכבים או יסירו התחבושת עד שיבריא.
223. זקן שנותח וראה הרופא שאינו נימול. הרב נתן גשטטנר. **להורות נתן**, ח"ד, סי' נו-נוז, עמ' עא-עג.
- אל ימול אותו הרופא בלי רשותו ושליחותו להצילו מכרת, כי אין יד ישראל תקיפה להעמיד הדת על תילה וחמירא סכנתא.
224. זריקה לזירוז לידה. הרב מנשה קליין. **משנה הלכות**, ח"ט, סי' קפד, עמ' כו-כח.
- אין לזרז את הלידה בין מצד הכנסת האם לסכנה ובין מצד הולד שעדיין לא נשלם.
225. תינוק שנולד בניתוח קיסרי, וחל היום השמיני שלו ביום כיפור או ביום טוב שחל ביום חמישי. הרב דוד טהרני. **דברי דוד**, ח"ד, יו"ד, סי' מז, עמ' רג-רה.
- במילה דחוייה יש לאחר את הברית עד אחרי החג, וימולו ביום ששי.

226. תינוק שנולד בשבת בניחוח קיסרי, ולדעת הרופא הראש היה קצת חוץ לרחם. הרב נתן גשטטנר. **להורות נתן**, חי"ד, סי' נח, עמ' עג-עה.
 אין למול אותו בשבת, כי יש כאן ספק ספיקא.
227. איסור למול ילד ירוק. הרב מנשה קליין, לרב חיים קניבסקי. **משנה הלכות**, ח"ט, סי' תכא, תכג, עמ' 374-378.
 יש סכנה במחלת הצהבת, ואם הביילרובין יותר מעשר-יש להמתין אחר כך שבעה ימים.
228. מילת תינוק שיש לו צהבת ילודים ביום השמיני. הרב יהונתן ויינר. **אסותא**, א, רעד-רעח.
 בירור דברי הפוסקים בנושא זה.
229. מילת תינוק שהיה חולה. הרב פנחס טולידנו. **ברית שלום**, ח"א, יו"ד, סי' יז, עמ' רצב.
 היה לו חום למעלה מ-37 מעלות ימתינו לו שבעה ימים, ודלא כהרב שלמה זלמן אורבך שקבע 38 מעלות. תינוק באינקובטור-אם מחמת מחלה ימתינו לו ז' ימים, אבל כשנמצא שם רק לזהירות והשגחה ימולו אותו מיד כשיוצא.
230. **משיב נפש**. פלפולים בדיני מילה והטפת דם ברית, הוכחות שהמציצה מדאורייתא כהלכה למשה מסיני, ודוקא בפה, וראיות מספרי חכמי הרפואה שאין בה חשש התדבקות. הרב ד"ר מנחם מנדל יהודה ליב שערהייא מריגא. דפוס צילום ווילנא תרס"ו. מאנסי, מכון גאוני ליטא, (תשס"ו), נו, מב ד'.
 מציצה במילה. הרב נפתלי שורץ, לרב יצחק פייגנבוים. שו"ת **בית נפתלי**, סי' קו, עמ' תנ-תנא.
232. הרדמה במילה. הרב משה יעקב חפוטא. שו"ת **שפתי דעת**, ח"א, יו"ד, סי' יא, עמ' קיח-קכ.
 יש לקיים את המצוה כצורתה, ולא להתחכם להרדים כדעת כמה רופאים.
233. שימוש באמצעי הרדמה בזמן ברית המילה. **במראה הבזק**, ח"ו, סי' ע, עמ' 184-185.
 רב יכול להשתתף בברית בה הרופא הדתי משתמש במשחת הרדמה.
234. קבלת חרש לגרות. הרב אריה ליב גרוסנס. לב אריה, ח"א, סי' ט, עמ' כד-ל.
 יכול בית דין לגייר חרשת, וכל שכן בת מלומדת לאב יהודי-בסי' י עמ' ל-לג פסק שגר שנימול משום רפואה בהיותו עכו"ם, צריך הטפת דם ברית-בסי' יא עמ' לג-לד התיר לסמוך על מי שפסק שאפשר לבצע מילת גר בהרדמת האבר, ולכן התיר גם הרדמת כל הגוף-בסי' מב עמ' קיז-קיט עסק בענין הצלת נפש.
235. רופא ישמעאלי שביקש מישראל לספק לו מזוזה לקבוע במרפאתו. הרב יצחק שמואל שכטר. **ישיב יצחק**, ח"ב, סי' לד, עמ' קצ-קצה.
 אם אינו יכול להשתמש, ישיג לו מזוזה פסולה שלא על קלף או שלא נכתבה לשמה.
236. פדיון הבן לילד שנולד לאם פונדקאית. הרב לוי יצחק הלפרין. **מעשה חושב**, ח"ז, סי' טז, עמ' קפא-קצד.
 כשלא היתה מעולם אין לפדותו, והמחמיר לא יברך. אם תתעבר הפונדקאית אחר כך מבעל ישראל ותלד זכר-יש להחמיר לפדותו בלי ברכה, ואם תתעבר בעלת הביצית-יש לחייב בפדיון.

237. פדיון הבן לבכור באינקובטור. הרב יצחק נסים. **יין הטוב**, ח"ב, סי' יח, עמ' רצ-רצד. יכולים לפדות לפני המילה, אך אם נדחה הפדיון יתעכבו עד לאחר הברית.
238. תינוק בכור הנמצא בבית חולים והגיע זמן הפדיון. הרב יוסף הכהן. **וישב יוסף**, ח"ב, סי' סה, עמ' רלח. יפדוהו בזמן אף כי טרם הבריא ועדיין לא נימול.
239. סיפור רכילות לבת כדי להפיג צרת אמה. הרב יצחק זילברשטיין. **קול התורה**, סא, תשס"ו, קפ-קפב. מותר לאם לספר צרותיה לבתה להפיג את הסחרחורות שלה מבלי לחשוש לאיסור רכילות, ואינה צריכה להקדים לה שאין זה אמת.

ו. רפואה, השתלות

240. **אנציקלופדיה הלכתית רפואית** א-ז. הרופא, החולה והרפואה באספקלרית ההלכה ומחשבת ישראל. פרופ' אברהם שטינברג. מהדורה חדשה מורחבת מעודכנת ומתוקנת. ירושלים, מכון שלזינגר, תשס"ו. בחלק הראשון גם הקדמה והסכמות למהדורה החדשה, פרסים ביבליוגרפיה ומפתחות.
241. **שולחן שלמה**-ערכי רפואה. בירורי הלכות ופסקי דינים מתורת הרב שלמה זלמן אוירבך בדפוס ובכתבי יד. ליקט ערך וסידר הרב שמחה בונם לייזרון. א-ג. ירושלים, מהדורת וויינרעב, תשס"ו. ח"א עם הסכמה, תוכן והקדמה, הערות שוליים ומונחים באנגלית, כ, רצ עמ'. ח"ב ובסופו מפתח מקורות, טז, רפח עמ'. ח"ג על נשים, אישות, מילה, ובסופו מפתח ערכים כללי, טז, רסג עמ'.
242. **רפואה והלכה**: הלכה למעשה. אסופת מאמרים לכנס ועידת רבני אירופה, אייר תשס"ו. עורך: הרב ד"ר מרדכי הלפרין. עורכת משנה: ליאורה משה. ירושלים, מכון שלזינגר, תשס"ו, 10, 564 עמ'. שבעה שערים. פיקוח נפש; רפואת הנפש; גנטיקה, תאי גזע ושיבוט; ברית מילה; איידס; הנוטה למוות; שבת ומועדים.
243. **רפואה והלכה**. מוסף לעתון יתד נאמן, ערב פסח תשס"ו, 144 עמ'. כולל שאלות ותשובות, סימפוזיון, ראיונות, כתבות ופריקי היסטוריה, מאת רבנים, רופאים ועתונאים.
244. **אסותא**. קובץ תורני מרכזי מחכמי התורה בעניני רפואה. העורך: הרב אליקום דבורקס. ירושלים, דרך אליעזר, תשס"ו, ד, תפח עמ', הקדמות, הנצחות. בעמ' כ-מ: הגר"ח: בגדר שלום ה' דברים; ר"א וסרמן: יסוד דין תשלומי רפואה; ר"א לופיאן: גדרי תשלומי חולה וריפוי; ר"י אברמסקי: הקמת מסגרת ישיבתית ללימודי רפואה; הרב אברהם וילנר: אם לחולה אילם חסר במהותו; ר"י קנייבסקי: ברכת הגומל לחולה שנתרפא ואינו הולך על בוריו; ר"ח ברלין: שני אופני הרפואה השזורים בברכות; הרב מרדכי ליב מן: כח התורה מציל מהחולי הטבעי; ראי"ל שטיינמן: בלי תשובה מה יועילו אלף תרופות, ועוד.
245. **רפואה משלימה ואלטרנטיבית**, כל העובדות. פרופ' יונתן הלוי. אור יהודה, זמורה ביתן, תשס"ו, 399 עמ'. בספר סקירת השיטות השונות, תוספי תזונה ועוד, ויש לו משמעות הלכתית מבחינת היחס לרפואה משלימה.
246. **מורה נבוכי הנפש**, היבטים חינוכיים להיגינה של הנפש במשנת הרמב"ם. הרב ד"ר אליהו אביעד. ערך ד"ר אורי מלמד. ירושלים, משרד החינוך, האגף לתרבות תורנית, תשס"ה, 17, 366 עמ'. הקדמת פרופ' זאב הררי, מבוא, מפתחות, תקציר ושער באנגלית.

247. **רפואה** שלמה-תמצית הבריאות. מאיר ינאי. תל אביב, בית הכנסת וואהל, (תשס"ו), עמ' 32.
248. **ערך החיים בהלכה**: קדימויות בהצלת חיים. דב הלברטל. ירושלים תשס"ו, 12, 292 עמ', הקדמות, י"א חלקים (ספר 1).
249. **אוצר הסגולות והתפילות לחיי בני ומזוני וזיווגי**. אנציקלופדיה א-ג. נתחבר ונערך ממכמני הספרות התורנית בסדר א-ב עם מקורות על ידי אברהם אליעזר סופר. ירושלים, יפה נוף, תשס"ו. חלק א עם הסכמת אביו הרב יעקב חיים: לאריכות ימים, 16, 205 עמ'; חלק ב: לבנים וללידה קלה. 189-487 עמ'; חלק ג: לפרנסה ולהצלחה ולזיווג הגון. - 777 עמ'.
250. מפתח מועד למאמרי רפואה והלכה שנדפסו בספרי השו"ת ובכתבי עת תורניים בשנת תשס"א. הרב מאיר וונדר. **אסיא**, עז-עח, תשס"ו, 155-189. 8 פרקים, 58 מקורות, 229 ערכים.
251. **חיים בריאים כהלכה**. הרב יחזקאל אסחייק. מהדורה מורחבת אחרי חמשת הקודמות. בני ברק תשס"ו. הראשונות: תשס"ב, 118; תשס"ג, 180 עמ'.
252. הנהגת שמירת הבריאות. הרב גדעון גילקרוב. **אור תורה**, תסו, תשס"ו, תשפה-תשפח. לא צדק הרב יחזקאל אסחייק בחוברתו חיים בריאים כהלכה, בהוראתו שלא לשנות מים בסעודה וכדומה.
253. דרישה כרופאים ורפואות על פי חז"ל. הרב שמואל אייזיק אוסטרליץ. **זרע יעקב**, כז, תשס"ו, תנה-תסד.
- בירור המקורות העוסקים בנושא זה.
254. נאמנות הרופאים. הרב פנחס טולידנו. **ברית שלום**, ח"ב, אה"ע, סי' יד, עמ' נג-נו. יש לסמוך על הרופאים לכל דבר, ואפילו שיש כיום מרופאי ישראל מחללי שבת.
255. מחויבות הרופא לרופוי. הרב יעקב אפשטיין. **חבל נחלתו**, ח"ה, סי' לג, עמ' 251-226. פעילות הרופא נחשבת כעשית מצוה, ויש לזה השלכות לגבי מצוות אחרות המוטלות עליו בזמן עבודתו, או לגבי עשית טעויות.
256. תפילה קצרה לרופא לאומרה יום יום. פרופ' אברהם שטיינברג. **אסיא**, עז-עח, תשס"ו, 5-10.
- כולל: קוד אתי לרופא במתכונת תפילה שבועית.
257. מצות ההשתדלות ברפואה. הרב אברהם דב בורשטיין. **החברה בהלכה וכמחשבה**, 109-119.
- בעמ' 120-124 מאמר הרב אליעזר משה פרידמן על מצות ונשמרתם מאד לנפשתיכם.
258. קדימה ברפואה. הרב יצחק שמואל שכטר. **ישיב יצחק**, חי"ב, סי' פה-פו, עמ' תכה-תלז. מנהל קופת חולים שהוציא מיליונים מתקציב חריג לרפואת ילד שלא ימות, אינו יכול להמשיך בכך כשיש בקופה עוד חולים מסוכנים הזקוקים לתקציב זה, ועדיף שימצא מקורות נוספים או שיארגן מגביות.
259. קובץ פסקי הלכות רפואה. הרב יצחק זילברשטיין. **אסותא**, א, מג-קעו. מ"ז בירורים עם מכתבי השאלה של הרופאים.
260. שאלות רפואה. הרב יצחק זילברשטיין. **מוריה**, שיט-שכ, תשס"ו, קז-קיב.

- בעובר בעל מומים חמורים אין האם חייבת לעבור ניתוח קיסרי, ולא היה צורך לנתחו כשנולד ולנסות להשתיל בו מיעיים וכבד.
261. שאלות על טיפול רפואי ולפני עיוור. הרב שלמה אבינר. **אסיא**, עז-עח, תשס"ו, 11-12. תשובות על טיפול באין אונות, מניעת הידבקות באיידס, מניעת השרשת עובר.
262. **Visiting the sick**, a halachic and medical guide, with down-to-earth advice. Rabbi Avrom Glatt, M.D. Brooklyn, Mesorah, 2006, 170 p.
בשער: ביקור חולים. עם הסכמת הרב שמואל קמנצקי.
263. **מנוחה נכונה**. הלכות ביקור חולים ואבילות בעדות ישראל, כולל מקורות ומנהגי עדת בני ישראל (עולי הודו). ליקט וערך יגאל (בן חנוך) אברהם. ביתר עילית תשס"ו, שלט עמ', הסכמות, הקדמה. על ביקור חולים רק העמ' ז-יא.
264. ויעמוד פינחס ויפלל **ותעצר המגפה**. א: הדרכה לקרובי החולה, הגוסס והנפטר לעולם שכולו טוב. הרב פנחס מוסבי. ירושלים תשס"ו, קמג עמ'. בהתחלה הקדמה, מצות ביקור חולים, תפילות ולימודים.
265. ביקור חולים כשהחולה ישן. הרב אהרן יהודה גרוסמן. **ודרשת וחקרת**, ח"ד, יו"ד, סי' מט, עמ' קצא-קצב.
- קיים מצות ביקור חולים. בס"י נ עמ' קצב-קצג השיב על פרטי הזהירות של חולה במחלה מדבקת הבא למקום ציבורי, או של המבקרו שישאר בבית החיצון. בס"י נא עמ' קצג-קצד השיב על חולה רוח שמגדף כשאינו נוטל כדורים, שאין צריך השומע לקרוע בגדיו בכל פעם.
266. מצות ביקור חולים. הרב יונתן רוזנצווייג. **תחומין**, כו, 403-409.
בירור מה מטרתה ואופן קיומה.
267. תפילה במצות ביקור חולים. הרב יוסף שטרן. **אוצרות ירושלים**, ה, תשס"ג, קפג-קפו.
עיקר המצוה לא רק לעיין בצרכיו אלא להתפלל עליו ולברכו.
268. חיוב מלך במצות ביקור חולים. הרב יוסף הכהן. **וישב יוסף**, ח"ב, סי' עה, עמ' רעד.
גם מלך חייב במצות ביקור חולים.
269. טיפול בחולה במצב צמח. הרב משה הלברשטם. **בית הלל**, כו, תשס"ו, קד-קז.
אין להפעיל מכשיר על גוף החולה שאולי יעורר אותה מתרדמתה, כי אז תרגיש את מחלתה ותסבול יסורים כל ימיה.
270. לגלות לחולה מחלתו האנושה. הרב מנשה קליין. **משנה הלכות**, ח"ט, סי' ריח, דף נה.
כשאין בכך תועלת לחולה אסור להודיעו, והעושה כן הוא אכזר גדול.
271. מידתיות הלכתית בשימוש במשככי כאבים. **במראה הבזק**, ח"ו, סי' עח, עמ' 199-201.
גדולי הפוסקים התירו את השימוש במורפיום להקלת כאביו של החולה המסוכן.
272. טיפול בחולים סופניים. הרב לוי יצחק הלפרין. **מעשה חושב**, ח"ז, סי' יח, עמ' רב-ריג.
במצבים מסוימים כשסובל יסורים נוראים, אפשר למנוע ממנו טיפולים חיצוניים, או להתפלל עליו שימות. אין להפסיק את הטיפול הרפואי, ואין לגלות לו את מצבו. מטפלת סיעודית יכולה לנגוע בו לצורך תמיכה ועידוד באמצעות כפפות.
273. הארכת חיי גוסס על ידי יסורים. הרב מנשה קליין. **משנה הלכות**, ח"ט, סי' שצח-ת, דף קעה-קעו.

- דיון בפסק הרב משה פיינשטיין שאסר לרופאים להאריך חיי שעה של אדם אם חייו יהיו ביסורים.
274. הארכת חייו של חולה חשוך מרפא. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"ד, סי' קמז, עמ' שי-שיא.
- פעמים שאין צריך לעשות פעולות הגורמות להארכת חייו ויסוריו.
275. חולה שהרופאים נואשו ממנו, ונטל סם להמית עצמו כדי להינצל מיסוריו הרבים. הרב פנחס טולידנו. **ברית שלום**, ח"א, יו"ד, סי' כה, עמ' שיט-שלג.
- לדעת רוב הפוסקים אין דינו כמאבד עצמו לדעת, מתאבלים עליו ואומרים קדיש. אסור לקרב את מיתתו של גוסס בידים, אבל מותר להסיר מהתקע מכשירים המאריכים את חייו מלאכותית מבלי לנגוע בו.
276. **שמחת בנים**, אוסף סגולות עצות ותפילות לפקידת עקרים ועקרות, לשמירת ההריון וללידה קלה, ולהועיל נגד עין הרע. הרב משה בובליל. בני ברק תשס"ו, לד, תי עמ', הסכמות, הקדמה.
277. זירוז ללידה. הרב מנשה קליין. **אטותא**, א, קעט-קפו.
- מצורפת תשובת הרב אביגדור נבנצל על לבישת תפילין אחרי שעמד מחוליו.
278. סדר קדימויות בטיפול בפגיה והצלת פגים פגועים. **במראה הבוק**, ח"ו, סי' עט, עמ' 202-207.
- הוראות כיצד לנהוג כשמגיעים שני פגים, ודרכי הטיפול בפגות קשה.
279. ניתוח הפרדה לתאומי סיאם. הרב שלמה זעפרני. **אור תורה**, תס-תסא, תשס"ו, רמב-רנג. כשאחד טריפה והשני שלם ומסכנים זה את זה-מותר לנתח להפרידם.
280. רפואת ילד שנולד במחלה שיצטער ממנה כל חייו. הרב מנשה קליין. **משנה הלכות**, ח"ט, סי' ריז, עמ' 108.
- חייבים לרפאותו ככל האפשר, ואין לנהוג שב ואל תעשה.
281. העדפת דרך טיפול רפואית אחת על חברתה. הרב לוי יצחק הלפרין. **מעשה חושב**, ח"ז, סי' יב, עמ' קמב-קנא.
- לטיפול בילד שבראשו נתגלה גידול ממאיר, יש להעדיף את הטיפול הכימותרפי, על פני הקרנות שיכולות לפגוע במוחו.
282. קטן שנשרו שערות ראשו כגריס מחמת דלקת עור, ורפואתו למרוח משחה כדי למנוע את התפשטות הנשירה. הרב נתן גשטטנר, לרב אליעזר רוט. **להורות נתן**, ח"ד, סי' קנג-קנו, עמ' קסא-קסד.
- מותר למרוח את המשחה, ואינו עובר על השמר בנגע הצרעת.
283. עשית ניתוח פלסטי כדי להתיפות. הרב פנחס טולידנו. **ברית שלום**, ח"ב, חו"מ, סי' טו, עמ' רכ-רכב.
- אין בזה חשש חובל בעצמו, ומותר בשופי בין לבתולה בין לנשואה.
284. טיפולי יופי לגברים. הרב יעקב אפשטיין. **חבל נחלתו**, ח"ה, סי' כג, עמ' 185-180.
- טיפולים שנועדו להסרת מומים של עורף שיער או פגמים אסתטיים-מותרים.
285. **קביעת רגע המוות**-אסופת מאמרים. מהדורה מתוקנת. עורך: הרב ד"ר מרדכי הלפרין. ירושלים, מכון שלזינגר, תשס"ו, 4, 268 עמ', הקדמה. המאמרים נדפסו לפני כן באס"א.

286. תרומת איברים של היוצא ליהרג. הרב יעקב אפשטיין. **חבל נחלתו**, ח"ה, סי' לו, עמ' 263-275.
- מבט הלכתי על פסיקת בית משפט בארצות הברית, שלא להעביר כבוד של נידון למות לאחותו הזקוקה להשתלת כבד.
287. אבר של נכרי שהושתל בכך ישראל. הרב יוסף אריה לורינץ. **קול התורה**, סא, תשס"ו, קפה-קפח.
- דיון אם האבר נחשב של ישראל או של עכו"ם.
288. השתלת קרנית בהלכה. הרב שלמה קדוש. **תחומין**, כו, 419-426.
- סיכומי ההלכות של השתלת קרנית והאיסורים הכרוכים בה.
289. הוצאת קוצב לב מגופו של נפטר. הרב פנחס טולידנו. **ברית שלום**, ח"א, יו"ד, סי' כו, עמ' שלג-שלו.
- מותר להוציא להשתלה בחולים אחרים אפילו נכרים, ואפילו היה זה קנין כספו של הנפטר.
290. תרומת כליה. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"ד, סי' קא, עמ' קעח-קצא.
- ל"ב כללים אם ראוי לתרום כליה להצלת חבירו, ואם לבקש על כך תשלום.
291. תרומת כליה. הרב פנחס טולידנו. **ברית שלום**, ח"ב, חו"מ, סי' טז, עמ' רכב-רלא.
- אין חובה לתרום כליה בגלל ספק סכנה של עצמו, אבל התרום עשה מצוה גדולה.
292. תרומת כליה לחבירו. הרב יוחנן וזנר. **חיי הלוי**, ח"ה, סי' קכ, עמ' רעג.
- אינו חייב לתרום כליה להקל על חבירו הנזקק לדיאליזה, אבל זו מצוה גדולה לעשות כן.
293. תרומת מח עצמות כשאינו יודע אם החולה הוא ישראל. הרב משה פרידמן. **הוסיף משה**, סי' קיב, עמ' רנז-רסא.
- בודאי שיש מצוה לתרום אבל אי אפשר לחייבו, ויתיעץ עם מומחי רפואה וגדולי הוראה.
294. תרומת מח עצם לחולה. הרבנים יואל פרידמן, משה שטרנבוך, יהודה דוד בלייך, חיים יוסף דוד וייס, משה פרידמן ואברהם אוברלנדר. **אור ישראל**, מב, תשס"ו, מה-ע.
- חילוקי דעות אם יש להתנרב לתרום מח עצם, אף כי לא בטוח שישמש להצלת יהודי.
295. הכרחת ילד בן י"ב לתרום מח עצמות מסוג נדיר להצלת חולה שיש בו סכנה. הרב יצחק שמואל שכטר. **ישיב יצחק**, ח"א, סי' פג-פה, עמ' תכט-תמ.
- לדעת הרופאים אין בתרומה זו שום סכנה, ולכן גדול חייב לתרום גם אם יהיה חלש כמה ימים. ילד אינו מחויב, אבל יש לשכנעו שיסכים מרצונו, אחרי שביררו שלא ייגרם לו על ידי זה שום נזק נפשי בגלל הפחד.
296. איסור כניסתם של כהנים לבית חולים. הרב משה קליין. **משנת התורה**, רצו-דש.
- פרטי הדינים אם מותר לכהן להיכנס לבית שמתו בו אנשים או שיש בו גוסס, כניסה לבית חולים למול או לבקר חולה, ניתוח אצל רופא כהן.
297. "אהל חיים" לחציצה בפני הטומאה. הרב לוי יצחק הלפרין, הרב שמואל וזנר. **מעשה חושב**, ח"ז, סי' יט, עמ' ריד-רכג.

- מתקן פלסטיק המורכב על מיטת מי שנפטר כעת אינו חוצץ מפני הטומאה, ואסור לכהנים להיכנס אז לבית החולים.
298. אשת כהן מעוברת וראו באולטרה סאונד שתלד זכר. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"ד, סי' קנא, עמ' שטו-שטז.
- יש לסמוך על בדיקת האולטרה סאונד, ואסור לה להיכנס לבית חולים שיש בו מתים באותו בנין.
299. היתר טומאה לכהן כדי להציל אבר. הרב זאב אונגר. **בית הלל**, כו, תשס"ו, קיז-קיח. מותר לכהן להיטמא להציל אבר אדם, וכל שכן אבר של עצמו.
300. חניטת המת. הרב יעקב חי זריהן. **בכורי יעקב**, יו"ד, סי' בא, דף צ-צג. אין לאסור מטעם רוצה בקיומו, ואדרבה כל שהוא לכבודו מותר.
301. חציבת קבר לחולה מסוכן. הרב דוד טהרני. **דברי דוד**, ח"ד, יו"ד, סי' סג, עמ' רנד-רנה. אין לחצוב קבר בעודו בחיים-כדי שלא יתרע מזליה, אבל מותר לחפור בסתם-כגון לצורך ערב שבת.
302. קבורת איברים. הרב משה יעקב חפוטא. **שפתי דעת**, ח"א, יו"ד, סי' יז, עמ' קלד-קלו. יקברו רגל שקטעו לאשה במקום של איברים ונפלים, ואינה צריכה להידחק להיענות לדרישת החברה קדישא שתקנה ביוקר קבר עבורה בבוא זמנה.
- ז. נשים, הפירות**
303. בדיקת דנ"א להוכחת אבהות. הרב יצחק שמואל שכטר. **ישיב יצחק**, ח"ב, סי' סג-סד, עמ' שט-שכב. אין הקביעה מוחלטת, ואין להוציא ממנו מזונות כשמכחיש.
304. בדיקת דם לבירור אבהותו. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"ה, סי' לה, עמ' צו-צט. גרוש שרוצה להיפטר ממזונות הבן בטענה שאינו ממנו, אינו יכול לכפות את הבן לעשות בדיקת דנ"א שאולי תעשהו ממזר, אבל יכול לפטור עצמו מהמזונות כל עוד לא נעשתה הבדיקה.
305. בדיקת דם אם האיש חולה איידס. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"ה, סי' יח, עמ' עג. מותר לתלות שהבדיקה נעשית לצורך חיתון, ואין לאוסרה בגלל שלרוב מיועדת לניאוף.
306. קונטרס **הלכה ורפואה בפירות**, הקפאת זרע לקיים מצות פרו ורבו והזרעה מלאכותית. הרב נח אייזיק אהלבוים. נוא יארק, דפוס מזל, תשס"ו, 64 עמ', הקדמה.
307. דיני יוחסין, יבום וירושה בנולד מזרע קפוא שהופשר לאחר מות אביו. הרב מרדכי הלפרין. **אסותא**, א, של-שנו. תאומים מהזרעה מלאכותית שבוצעה לאחר מות האב נחשבים ילדיו לכל דבר פרט מלענין ייבום.
308. רווקה שעשתה הזרעה מלאכותית ונולד לה בן. הרב בניהו דיין. **דברי בניהו**, ח"י, סי' סח, עמ' שעא-שעח. אינה נחשבת זונה, ויכול כהן לישאנה אם לא נבעלה לגוי בהיותה רווקה.
309. תאי גזע. הרב פרופ' אברהם שטיינברג. **בית הלל**, כד-כה, תשס"ו, קמ-קמו. הרקע המדעי לבירור שאלות הלכתיות הכרוכות בזה.

310. מעמד קדם-עובר ותאי גזע בהלכה. הרב פרו' אברהם שטיינברג. **אסותא**, א, רסג-רעג. רקע מדעי לגישה ההלכתית.
311. אשת כהן שנתעברה על ידי הזרעה מלאכותית. הרב מנשה קליין. **משנה הלכות**, ח"ט, סי' רמד, דף עג.
- אסור לעשות כן, ואף על פי כן לא נאסרת על בעלה כשעשתה בהסכמתו. -בסי' רנח, רס דף פא ביאר מדוע מותר לסדר קידושין לחרש סומא, ומדוע מותר לאשה שרוצה בכך לדור עם שוטה.
312. שאלות וגדרים בעיבור מלאכותי. הרב דוד שור. **המאור**, תיב, תשס"ו, נ-נה. בירור ההלכות הקשורות להזרעה מלאכותית כגון הוצאת זרע לבטלה, פגיעת האשך, בחירת מין העובר, טיפול בשבת.
313. הפרייה מלאכותית לאשה שבעלה נאסר לתקופה ארוכה. הרב פנחס טולידנו. **ברית שלום**, ח"א, אה"ע, סי' ג, עמ' ט-יד.
- מותר לאשה לקבל הזרעה מלאכותית מזרע בעלה שנידון למאסר לשנים ארוכות.
314. ברירה טרום-עוברית ומעמדו של קדם-עובר. הרב שלמה דיכובסקי. **אסיא**, עז-עח, תשס"ו, 73-75.
- השאלות ההלכתיות בהפריית מבחנה, ודינה של ביצית מופרית. מאמרה של נעמי מי-עמי על תרומת זרע בישראל בעמ' 96-112, עם ביבליוגרפיה.
315. בעלות על עוברים מופרים. הרב יצחק צבי אושינסקי. **אסותא**, א, תב-תיא.
- בירור כל צדדי השאלה עם הרב זלמן נחמיה גולדברג.
316. ניתוחים לשינוי המין. הרב יצחק שמואל שכטר. **ישיב יצחק**, ח"ג, סי' נו-נט, עמ' רעח-רצג.
- יש כמה איסורי תורה כשמנתחים והופכים איש לאשה או אשה לאיש. הטוענת שהיתה גבר ובתה היא מהפרייה מלאכותית-יש להפרידה מבעלה, ולברר כשרות הבת.
317. גרות ולד פונדקאית נכרית. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"ה, סי' יט, עמ' עג-עד.
- עירבו במבחנה זרע הבעל והאשה ונולד בן מפונדקאית נכרית-חייב גיור, ולא כמו שפסק הרב יוסף שלום אלישיב.
318. בת שנולדה לאם פונדקית גויה מזרע וביצית של יהודים. **במראה הבזק**, ח"ו, סי' פד-פו, עמ' 215-220.
- יש מחלוקת אם היא ספק או ודאי גיורת, ובכל אופן אסורה לכהן. בעלת הביצית תתחייב בחליצה מספק ספיקא. יהודיה שהופרתה מזרע גוי כשרה לכהונה, וכנראה גם בתה שנולדה מהזרעה זו.
319. נישואין עם מעוברת או מינקת חברו שהיא גיורת שהופרתה מלאכותית. **במראה הבזק**, ח"ו, סי' פא, עמ' 209-210.
- בנסיבות הענין אפשר להשיאם מבלי לחשוש לאיסור נישואי מעוברת או מינקת חברו.
320. הזרעה מלאכותית לאחר מיתה. הרב מרדכי הלפרין. **אסיא**, עז-עח, תשס"ו, 113-123.
- פירוט הצדדים לאיסור ולהיתר לפי ההלכה. וראה תיקון טעות באסיא עט-פ, עמ' 199.

321. מכירת ביציות של אשה הזקוקה לכסף. **במראה הבזק**, ח"ו, סי' פ, עמ' 208.
יש בעיות הלכתיות במכירת הביצית לגויה או ליהודיה.
322. מעוברת הטוענת שאין לבעלה גבורת אנשים ומכותי נתעברה. הרב פנחס טולידנו.
ברית שלום, ח"א, אה"ע, סי' א-ב, עמ' ג-ט.
- היה הבעל השני חלש וחולה וטוענת שהבת מנכרי נאמנת, וכשרה לבוא בקהל.
הסכימו להיתר הרבנים מרדכי אליהו ושלום משאש.
323. הצעת שידוך של בת כהן נכדת הש"ך לרופא צעיר עם הארץ מרוסיה. הרב אברהם
ישראל רובין. **נהרות איתן**, ח"ג, סי' מח, עמ' רצא-רצה.
כיון שהוא חריף ישכנע אותו ללמוד תורה ולסיים מסכת לפני הנישואין, ואז
תחול עליו הברכה כשישא כהנת.
324. קטלנית שבעלה הראשון היה ידוע חולי, והשני גירשה לפני שמת. הרב מנחם מנדל
שניאורסון, הרב נחמיה מדוברובנה. **דברי נחמיה**, אה"ע, סי' א, עמ' 1-6.
דין אם לאוסרה להינשא, או שעדיף להניח להחלטתה.
325. נישואי מינקת. הרב יעקב מאיר. **אמת ליעקב**, סי' כה, עמ' קיא-קלג.
מעוברת אלמנה שילדה והיניקה, וכשחלתה עם התינוק יעצו לה להפסיק להניק
והבריא שניהם, יכולה להינשא אחרי ט"ו חודש בהסכמת עוד שני רבנים
מובהקים, למשוך החולה במרה שחורה וסכנה לו להמתין עד עבור כ"ד חודש.
326. איסור כהן בעל מום בגרושה. הרב יעקב אפשטיין. **חבל נחלתו**, ח"ה, סי' כא, עמ'
173-175.
- כהן שרצה לשאת גרושה והציע לרב בן ציון מאיר חי עוזיאל שיקטע את אצבעו,
הדבר אסור וגם לא הועיל כלום.
327. סירוס בעלי חיים. **במראה הבזק**, ח"ו, סי' עז, עמ' 197-198.
איסור מן התורה לסרס בעל חיים זכר, אבל מותר לתת לו טיפול תרופתי לדיכוי
פעילות הרבייה שלו.
328. מבוא לשאלת היתר הדיאפרגמה-סוגית תשמיש במוך. הרב יואל קטן. **אסיא**, עז-עח,
תשס"ו, 65-72.
- מאמרו על השימוש בדיאפרגמה למניעת הריון בעמ' 124-135. דברי הרב מרדכי
הלפרין על דעתו של הרב שלמה זלמן אויערבאך לפני שחזר בו ולאחר מכן בעמ'
136-154, עם איורים ופקסימילים בכתב ידו של הרב אויערבאך.
329. אשה שהעיבור סכנה לה. הרב מנשה קליין. **משנה הלכות**, ח"ט, סי' רעז, דף פט.
יש אופנים למנוע את העיבור, אבל אסור להשתמש בסליל הקוטל את ההריון.
330. סדרי קדימה בשימוש באמצעים למניעת הריון. **במראה הבזק**, ח"ו, סי' פב, עמ' 211-
212.
הסדר הוא: גלולה, התקן תוך רחמי, קוטלי זרע, כיפה (דיאפרגמה).
331. נטילת תרופה הגורמת שהזרע יצא במי הרגלים. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**,
ח"ה, סי' ח, עמ' כד-כו.
- מותר לחולה ערמונית ליטול תרופה שלא יצטרך להטיל מי רגלים לעתים
קרובות, ומותר לו להזדקק לאשתו.
332. בדין פצוע דכא. הרב אפרים כהן. **שורת הדין**, י, נא-נו.

- יש כמה טעמים להתיר לגר שעבר עיקור בגיותו לשאת בת ישראל.
333. ניתוח בביצים ובשבילים של פצוע דכא. הרב שמואל זאב ראטה. **דברי שמואל**, אה"ע, סי' א, עמ' של-שלא.
- יכול הרופא לנקוב את הביצה השמאלית של מי שלא נפקד עשר שנים, או לנתח את השבילים. גם בסי' יג עמ' שמז-שמח דן בבדיקת הרופא את זרע האיש.
334. לקה במחלה הידועה בכלי הזרע והסירו ממנו את הערמונית. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"ה, סי' י, עמ' לג-לו.
- פרטי ההלכות מתי יכול מי שהסתרס להישאר עם אשתו ואינו צריך לגרשה.
335. האם בהרס רירית הרחם יש משום סירוס. ד"ר יעקב רבינון. **אסיא**, עז-עח, תשס"ו, 216-203.
- אין בזה משום סירוס, בניגוד לדעת הרב מרדכי הלפרין במאמר קודם ותשובתו המצורפת, הדנה, בין היתר, בדבר שאינו מתכוין במעשה אחד ושתי תכליות.
336. סתימה זמנית של שבילי הזרע כדי שיוכל להוליד. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"ה, סי' ט, עמ' כו-לג.
- מותר לקשור לחשוך בנים את חוטי הביצים כדי שיתקבץ מעט זרע במשך כמה חודשים.
337. סתימת חצוצרות האשה כשעלולה ללדת ולד החולה בטיי-זקס. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"ה, סי' ז, עמ' כא-כד.
- יש נימוקים להתיר, וכל שכן על ידי עכו"ם.
338. נישואין עם נושאת גן פגום. הרב לוי יצחק הלפרין. **מעשה חושב**, ח"ז, סי' יג, עמ' קנב-קס.
- כשנתגלה בבדיקות רפואיות שלמאורסת יש גן מסוים, ולפי הסטטיסטיקה יש עשרה אחוז אפשרות ללידת ילדים פגועים, צריך לפסוק לחתן לשאתה ולא לבטל את השידוך, אחרי שיפרסו לפניו את הנתונים הרפואיים וההלכתיים.
339. בחירת מין העובר. פרופ' אברהם שטיינברג. **אסיא**, עז-עח, תשס"ו, 76-95.
- רקע מדעי, הצעת היתר בתנאים מסוימים לפי ההלכה, וחוזר המנכ"ל של משרד הבריאות.
340. ביטול שידוך בצעירה בת י"ח שלא ראתה אפילו פעם אחת. הרב אברהם ישראל רובין. **נהרות איתן**, ח"ג, סי' נא, עמ' שי-שיג.
- אף על פי שלא סיפרה לחתן על כך, אין לפרק את השידוך כל עוד אם תטופל ברופאים זה יסתדר בנקל. רק כאשר שנים או שלושה רופאים אומרים שאין סיכוי רפואי שתקבל וסת, יכולים לבטל את השידוך וימחלו זה לזה.
341. כלה שאבדה וסתה באופן שלדעת הרופאים לא תחזור לעולם. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"ה, סי' כז, עמ' פו-פז.
- אין לה להיגשא ולהעלים זאת מהמחותנים. בסי' ל עמ' צ-צא פסק על אשה שהחלה לרתת אחרי הנישואין, והתברר שחלק מהמח שלה כבר היה קטן מהרגיל לפני כן, שהקידושין מקח טעות.
342. משודך שהשתטה. הרב חיים ברלין, לרב יהושע השל רבינוביץ ממנוסטרישץ, בתרנ"ה. **תפארת רפאל**, קה-קי.

- אין לכוף את המשורכת להינשא למי שיצא מדעתו ומאושפו בקיב, ויכולים לבטל את ההתקשרות ולהחזיר את הסבלונות.
343. שירת נשים בפני שוטים. הרב ישראל פסח פיינהנדרלר. **אבני ישפה**, ח"ה, סי' קמג, עמ' שכג.
- מכמה סיבות יש להקל לנשים לשיר בפני שוטים כדי לעזור להם ולשמחם.
344. דיני יחוד עם הלוקים בתסמונת דאון. **במראה הבזק**, ח"ו, סי' פח, עמ' 223-224.
- יכולה בחורה לגור בדירה עם ארבעה מבוגרים שלקו בתסמונת דאון, כאשר חדרה נעול ולחברתה יש מפתח לדירה והתבקשה להיכנס מדי פעם גם בשעות מאוחרות.
345. חשש יחוד בביקור אצל פסיכולוג. הרב ישראל פסח פיינהנדרלר. **אבני ישפה**, ח"ה, סי' קמו, עמ' שכט.
- הרב שלמה זלמן אוירבך יעץ שתהיה קביעות למזכירה להיכנס באמצע לחדר, ואז אין חשש יחוד.
346. אסור לבעל לעמוד בחדר הלידה. הרב מנשה קליין. **משנה הלכות**, ח"ט, סי' ערב, דף פז. חייבים להתרחק מקורסים לקראת לידה בהם מוקרנות תמונות לא צנועות, ואיסור גמור לבעל לשהות בחדר הלידה.
347. היבטי הלכה ורפואה בחופת נדה. הרב יואל וד"ר חנה קטן. **תחומין**, כו, 427-437. סקירת ההלכות של חופת נדה והדרכים למניעת התופעה.
348. כיבוד אדם גדול שהוקין מאד בשבע ברכות תחת החופה. הרב אהרן יהודה גרוסמן. **דרשת וחקרת**, ח"ד, אה"ע, סי' יח, עמ' רכה.
- כשאין דעת רבו מיושבת עליו וקולו חלש מאד, לא יכבד אותו בברכה תחת החופה. ישתדל שנהגו יאחר להביאו, ויכבדו בהושבתו ליד החתן.
349. חיוב הבעל ברפואת אשתו. הרב יהודה דרעי. **שורת הדין**, י, קיא-ק"ח. פרטי הלכות של חיובו ומתי פטור.
350. חיוב הבעל לרפא את אשתו החולנית. הרב יהודה ליב רובלוב. **אסותא**, א, תפ-תפו. נראית טענת האשה שעל הבעל לשאת בהוצאות הטיפולים במחלת הלב שהתגלתה אצלה יומיים לפני הגירושין, לעומת טענת הבעל שאינו חייב ברפואת גרושתו.
351. חיוב הבעל ברפואת אשתו ובניו הקטנים. הרב מאיר ברקוביץ. **אבני משפט**, ה, תשס"ו, 120-133. בירור החיוב ממקורותיו בתלמוד עד מסקנת ההלכה.
352. מזונות כסות ורפואה. הרב יהושע מאמאן. **עמק יהושע**, ח"ז, אה"ע, סי' ד, עמ' נח-נט. גרושה הטוענת שעל בעלה לטפל במזונות ורפואת בנם החולני, והבעל מסתמך על הסכם שהבן יהיה אצלה והיא תטפל בכל צרכיו, אין זה מועיל לפוטרו מחיוביו לבנו.
353. חלוקת הנכסים כשמת הבעל תוך שנה ראשונה. הרב יצחק שמואל שכטר. **ישיב יצחק**, ח"ג, סי' ס-סב, עמ' רצג-שו. נודעה מחלתו קודם הנישואין ונפטר בתוך השנה, יש כללים ומנהגי קהילות אין לחלק את הנכסים, ולשלם את ההוצאות הרפואיות.

354. בעל עקר ואשתו תובעת ממנו גט בתוך עשר שנים. הרב יהיה טובול. שו"ת **מראות ישרים**, ח"ב, סי' מ-מא, עמ' דש-שכ.
כשברור שהבעל עקר, כופים אותו לגרש מבלי להמתין שיכלו עשר שנים.
355. טענת הבעל שהתרופות החדשות יכולות לפתור את הבעיה שאין לו גבורת אנשים. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"ה, סי' נ, עמ' קנה-קנט.
כשטוען הבעל שיכול להיעזר במשאבת ווקום, או בזריקות, או בכדורי ויאגרה, מדברים על לבה שתמתין, וכשמאנת יתכן שלא יחייבוהו לגרש עד שיתברר שאין לו רפואה.
356. אשה שרוצה להתגרש מבעל חולה רוח. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"ה, סי' לו, עמ' ק-קג.
אושפו בבית חולים בגלל מרה שחורה ונטילת הרבה תרופות, יש לה עילה לתביעתה ואינה בכלל מורדת.
357. כהן שנמצאו בו סימני שטות וגירש את אשתו, ואחרי שנתרפא רוצה להחזירה. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"ה, סי' יב, עמ' מ-מד.
אינו יכול לטעון שהקידושין היו טעות, ואסור לו להחזיר את גרושתו.
358. גדר שוטה לענין גיטין. הרב שמואל זאב ראטה. **דברי שמואל**, אה"ע, סי' ג, עמ' שלב-שלג.
מרה שחורה אינה סימן שטות, רק אם מפזר מעותיו ומניח כליו בכל מקום או שעושה מעשי שטות אז הוא שוטה שאינו יכול לגרש. בס"י יד עמ' שמח החל לברר דין הפלת עובר במקום סכנה.
359. אם סומא יכול להיות שליח לגרש את אשתו. הרב יהודה ליב קרישבסקי. **אוצרות ירושלים**, ז, תשס"ה, תשמ-תשמא.
אין הסומא יכול להיות שליח, מכיון שבאמירתו בפני נכתב נראה כמשקר.
360. התרת חרם דרבנו גרשום כשאשתו חולה במחלת שנאה כלפיו. הרב אריה ליב גרוסנס. **לב אריה**, ח"א, סי' כו, עמ' סה-סו.
היתר מאה רבנים כשלרופאים אין תרופה למחלתה, וטרם קיים מצות פרייה ורבייה.
361. תביעה לחייב אשה חולה בגירושין. הרב יצחק אלמליח. **שורת הדין**, י, קלז-קמה.
היו נשואים למעלה מעשרים שנה כשהאשה אינה מסוגלת ללדת, אפשר לחייבה לקבל גט, אבל מכיון שהיא חולה במחלה ממארת ופסק הדין יכול להרע את מצבה, מועבר התיק לנשיא בית הדין הגדול לערעורים.
362. נשא אשה בת י"ד ואין לה וסת שבע שנים וחפץ לגרשה. הרב אליהו ישראל. **קול אליהו**, ח"א, אה"ע, סי' טו, עמ' עדר-ערה.
אינו יכול להוציאה, כי אינו מוציא זרע לבטלה כשבא עליה.
363. אשה שהתוודתה בחוליה שזינתה. הרב יעקב מאיר, הנודע היהודה, בתקל"ז. **אמת ליעקב**, סי' לא-לב, עמ' קמח-קנח.
אם הבעל מאמין לה אסורה עליו, אלא אם כן יתן הוא או היא אמתלאות מתקבלות על הדעת.

364. אשה שאמרה שזינתה, אם צריך להודיע לבעלה. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויצן דוד**, ח"ה, סי' לט, עמ' קז-קט.
- סיפר הרופא לאיש הצלה שמצא בבדיקת האשה ליחה באותו מקום ואמרה שזינתה עם כמה אנשים, אינו צריך לספר לבעלה אלא אם כן יאמין לה לגמרי.
365. חיוב גט לאשה או לאיש בעלי נטיה דו-מינית. הרב יועזר אריאל. **שורת הדין**, י, קסא-קעה.
- כופין אשה לסבית להתגרש מבעלה. כופין בעל הומוסקסואל לגרש, גם בגלל הסכנה שאשתו תיפגע ממחלת האיידס.
366. חרש שצעק ברמיזות שראה את אשתו מזנה והכחישתו, וכעבור כמה ימים חזר בו ברמיזות ששקר הדבר ורוצה לחזור אליה. הרב יחיאל באסן. שו"ת **מהר"י באסן**, סי' פ, עמ' קעח-קפד.
- מעיקר הדין אפשר להתיר אם יסכימו לזה פוסקים נוספים.
367. חרשת שזינתה. הרב אריה ליב גרוסנס. **לב אריה**, ח"א, סי' מו, עמ' כז-קלא.
- כשרוצה להינשא לחרש הבעול, אפשר להשיאם אם אינם מלומדים כפיקחים. - בסי' מז עמ' קלב-קלג דן אם להאמין לחרשת המרמזת שהיתה נשואה לבעל שעזבה בלי גט.
368. נישואי חרש וחרשת. הרב יוסף שלום אלישיב, לרב שמעון יוזוק. **ישורון**, יז, תשס"ו, תנד-תנו.
- דינם של חרשת אילמת שהרתה לזנונים מחרש אילם, והבת שנולדה לה. - בעמ' תסג השיב לו על סידור גט לבעל המאושפז בבית חולים לחולי נפש בנתניה.
369. גט חרש. הרב נחמיה מדוברובנה. **דברי נחמיה**, אה"ע, סי' יט, עמ' 56-49.
- דיון בשינויים שבינו לגט רגיל.
370. סדרי כתיבת גט כשהבעל חולה ויש חשש עיגון. **במראה הבוק**, ח"ו, סי' צב, עמ' 234-245.
- הוראות לסידור גט כשהיה לבעל אירוע מוחי ומצבו הידרדר, כיצד לערוך לו את הבדיקות אם הוא שפוי במשך כל התהליך ולאחריו.
371. גירושי גוסס. הרב אליהו ישראל. **קול אליהו**, ח"ב, אה"ע, סי' יז, עמ' קנח-קנט.
- בירור דעות הפוסקים שגוסס יכול לגרש אחרי בדיקה.
372. בעל הטוען שהגט שנתן היה מעושה. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויצן דוד**, ח"ה, סי' מח, עמ' קמט-קנד.
- בריונים שהכו בעל בחוזקה עד שאושפז בבית חולים ונאלץ לתת גט בבית דין, יכול לערער עליו שהוא מעושה ופסול וצריכה גט שני מרצון.
373. אח קטן שהשכיר עצמו לרופא, וכשהתקוטט עמו השתמד ואבד זכרו. כעבור שנים נפטר אחיו ממגיפה, ואמר הרופא שהאח מת. הרב יחיאל באסן. שו"ת **מהר"י באסן**, סי' קטו, עמ' ער-ערב.
- מותרת להינשא על סמך דברי הרופא, ודברי בעלה החולה לפני שנפטר שידוע שאחיו אינו בחיים.

ח. נזיקין, הפלות

374. הורדת דיין שהגיע לזקנה. הרב יצחק נסים. **יין הטוב**, ח"ב, סי' ה, עמ' שי-שד.

- ראוי למי שהגיע לשבעים לפרוש, והציבור חייב לספק לו את פרנסתו בכבוד.
375. קבלת עדות שלא בפני נתבע שטוען שחלה. הרבנים יצחק אלמליח, משה קולר ושלמה תם. **שורת הדין**, י, תקמז-תקנ.
- בנסיבות הענין שהבעל השתמט כבר שש פעמים ואינו ממציא אישור על מחלתו, אפשר לקבל את העדים גם שלא בפניו.
376. היתר לפנות לערכאות כשרופא לא איבחן שזה מקרה דחוף והחולה נפגע. הרב אשר וייס. **דרכי הוראה**, ה, תשס"ו, צט-קב.
- יש להתיר לחולה לפנות לערכאות כדי לקבל פיצוי על מה שנגרם לו.
377. רב ששלח חולה לסוכן ביטוח ברמאות, וכעת נתבע להעיד בערכאות. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"ה, סי' סה, עמ' קפ-קפב.
- פרטי ההלכות אם יכול להשתמט כדי שלא ינזק הנתבע, ואם ייגרם על ידי זה חילול השם.
378. רעש בנזקי שכנים. הרב מרדכי פרוש. **עז ואורה**, ג, תשס"ו, רכו-רלג.
- קנה דירה מעל דירת בחורים המתאמנים בכלי תזמורתם, ובידו מיסמכים רפואיים שבני ביתו סובלים מכאבי ראש, יכול לעכב עליהם שלא ישתמשו בתופים.
379. מתנת שכיב מרע ומצוה לקיים דברי המת. רבני בית הוראה. **הישר והטוב**, א, תשס"ו, צא-צד.
- קשיש שקרא לאשתו ולבנו לפני ניתוח מסוכן לומר לה שהכל שלה ונפטר, אין בדבריו כלום לחייב את הבנים.
380. מעביד שלא שילם ביטוח לאומי לעובדת והפסידה את דמי הלידה. הרב הלל יצחק הלוי. **משפטי הלוי**, ח"ד, סי' א, עמ' כא-לד.
- המעביד חייב לשלם ליולדת את הכספים שהיתה אמורה לקבל מהביטוח הלאומי.
381. עשיר ששכב בבית חולים במחלה מדבקת ואמר למחזיר הלואה להניח לו ליד דלת חדרו. הרב יצחק אהרן טרבילו. **בית אהרן וישראל**, קכג, תשס"ו, צג-צז.
- כשאחות מצאה את הכסף ולקחתו לעצמה, עליה להחזירו למלוה.
382. קצב שהביא שוחט לחוץ לארץ וחלה שם תוך הזמן. הרב פנחס טולידנו. **ברית שלום**, ח"ב, חו"מ, סי' יג, עמ' רטז.
- אין הקצב חייב ברפואת השוחט אם הסכימו על כך מראש.
383. ביטול שכירות דירה כשחלה השוכר ואושפז תוך הזמן. הרב פנחס טולידנו. **ברית שלום**, ח"א, חו"מ, סי' ה, עמ' קצו-רא.
- יש ספק בדבר, ולכן אם כבר שילם אין על המשכיר להחזיר, ואם טרם שילם-ישלם רק על התקופה שגר שם.
384. בעל שתובע מאשתו דמי שכירות דירה אחרת, כי השפיעה על הרופא שלא יתן לו לצאת מבית החולים. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"ה, סי' קס, עמ' שסה-שסו.
- היה מאושפז בגלל דכאון, ואיים עליו הרופא שאם יעזוב את בית החולים בלי רשות ימנע ממנו את התרופות הנחוצות לו, אינה צריכה לשלם את נזקו כי זה רק גרמא.
385. עיקרי הדינים בגרמא ובמזיק בדין ריפוי. רבי אפרים מרגנשבורג. **אסותא**, א, יג-יז.
- ההדיר מכתב יד והוסיף הערות הרב אברהם וקסברגר. נלוית תשובת רבי מאיר שמחה הכהן על חימום אוכל בשבת לצורך המאושפזת במושב זקנים.

386. חיוב ריפוי בזמן הזה. רבני בית הוראה. **הישר והטוב**, א, תשס"ו, קנט-קס.
- מי שסגר את דלת המכונת על אצבעותיו של הזולת ובשל כך נזקק להשתיל ציפורניים-פטור מדמי הריפוי, ויראה לפייס את הנחבל בפשרה.
387. שומרת ילדים שניזוק אחד מהם על ידי חתיכת ברזל שלא סולקה, והזמינה אמבולנס להוליכו לבית החולים. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויצן דוד**, ח"ה, ס' קמו, עמ' שמח-שמט.
- הנחיות לדיון אם היא אחראית שהברזל לא סולק, ואם היתה הצדקה רפואית להזמין אמבולנס.
388. החובל בחבירו. הרב מנשה קליין. **משנה הלכות**, ח"ט, ס' שפה, עמ' 334-קסח.
- אינו יכול לפטור עצמו מדמי הריפוי במקום שיש ביטוח רפואי ממשלתית. בס' שפז-שצג עמ' קסט- 342 חולק על הרב חיים דובר גולבסקי וסובר, שמי שאנסוהו לקבל זריקת סם שעל ידה יהרוג אנשים הרי זה בכלל יחרג ואל יעבור, ועליו למסור את נפשו ולברוח.
389. החובל בחבירו ויש לנחבל ביטוח רפואי. הרב שריאל רוזנברג. **אסותא**, א, רלה-רמו.
- יכול הביטוח לדרוש מהנחבל שיתן להם הרשאה לתבוע את החובל.
390. קנה חלה לשבת, וכשאכל ממנה נשך אבן שהיתה בה, ונשברו שני כתרים שעל שיניו. הרב נתן גשטטנר, לרב יהודה אריה דינר. **להורות נתן**, ח"ד, ס' קמו, עמ' קנד-קנו.
- על בעל המאפיה לשלם עבור תיקון השיניים, משום תקנת הציבור שהיא כדינא דמלכותא דינא.
391. הבאת רופא ממקום רחוק לרפא את מי שנחבל על ידו. הרב יהודה קוק. **אסותא**, א, תעא-תעט.
- מצורך דיון אם מותר לחבול בגופו עבור רווח ממוני ולתועלת.
392. רופא שהתחייב לשלם על תרופה. הרב אליעזר רוט. **בית הלל**, כו, תשס"ו, קלט-קמא.
- דיון אם הרופא חייב לשלם כפי שאמר, או שפטור כי הבעל חייב ברפואת אשתו.
393. אחריות הרופא כשהחולה ניזק. הרב שלמה אסרף. **הישר והטוב**, ב, תשס"ו, קצח-רא.
- פרטי ההלכות מתי פטור אף מדיני שמים, ומתי צריך כפרה כשמת החולה.
394. רופא שעקר שיניים בטעות. הרב אליעזר רוט. **אסותא**, א, שסח-שפג.
- דן גם על אשה שאיבדה אבן תקומה שהיא סגולה ללידה קלה, ועל חולה שקיבל לאכול אתרוג לרפואתו בלי רשות בעליו-אם יצא ידי נטילת לולב.
395. תביעת נזיקין על רשלנות רפואית של רופא ובית חולים. חסרון גבורת אנשים כעלה לחיוב גירושין. הרב אברהם שרמן. **אסותא**, א, רה-רכד.
- התקבל ערעור על פסק דין, ויכולים לדון בבית דין בתביעה נגד רופא ובית חולים, אף כי חברת הביטוח הודיעה שלא תכבד פסק שלא מתקבל בערכאות. היתה נשואה זמן קצר וטענה לחוסר כח גברא-חייב הבעל לגרשה, ועד שיפטור בגט ישלם מזונות חודשיים.
396. הוציא הוצאות להציל את חבירו ונתעשר הניצול. הרב יהודה דוד בלייך. **אסותא**, א, קצז-רא.
- ההוצאות היו לצורך עצמו לצאת ידי חובתו, ולכן כשנתעשר הניצול אינו מחויב להחזיר. בעמ' רב-רד ביאור הרב אברהם גורביץ על הנוסח כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים.

397. תשלום דמי הבראה למי שלא יצאה להבראה. הרב חיים שלמה שאנן. **עיונים במשפט**, חו"מ, ח"א, סי' לט, עמ' שפ-שפח.
זהו תשלום נוסף לעובד גם בלי הבאת קבלות והמעביד חייב.
398. נקיבת אוזניים. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"ה, סי' קע, עמ' שפכ-שפג.
מותר לנקב, ואין לחשוש לצער או דלקת.
399. איסור הפלות. הרב מנשה קליין, לרבנים שמחה בונם אלטר, משה פיינשטיין, משה סולובייציק וצבי מגנצא. **משנה הלכות**, ח"ט, סי' שכח, שלג, שפו, דפים קל-קס, קסח.
בירור איסור ההפלות, אם מותר לחלל שבת להצלת עובר, ואם מותר להפיל בשביל סכנת אבר לאם.
400. הפלה לאשה שאינה שפויה בדעתה. הרב פנחס טולידנו. **ברית שלום**, ח"א, חו"מ, סי' יז, עמ' רלב-רלזו.
גוי שאנס אשת איש ומרוב דכאונה רוצה להפיל את עובריה, מותר לעשות כן משום פגם משפחה וכדי שלא תצא מדעתה.
401. הפלת עובר להצלת האם. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"ה, סי' קעא, עמ' שפג-שצב.
מותר לתת לאם טיפול כימותרפי לרפואתה, אף כי בכך תפיל או תזיק לעובר, ופעמים מותר להפילו לפני כן.
402. אשת איש שזינתה ורוצה להינשא לבועל ולהפיל את העובר. הרב חיים יוסף דוד וייס. **ויען דוד**, ח"ה, סי' נד, עמ' קסא-קסב.
נחלקו האחרונים אם מותר להפיל עובר ממזר, וספק אם יש להתיר בגרמא על ידי נכרי.
- ט. שונות**
403. האבולוציה של החיים, פרופ' בנימין פיין, **אסיא** ע"ז-ע"ח, עמ' 64-38.
יש להבדיל בין תהליכי אבולוציה לתורת האבולוציה, כשגם הבנת תהליכים אבולוציוניים מחייבת אמונה בבורא עולם.